

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 957

20. KOLOVOZA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Dužijanca u Baji

SADRŽAJ

10

Registar poljoprivrednih
gazdinstava i gospodarstvenika
hrvatske zajednice u Srbiji
**Stvaranje
prosperitetnog fonda**

12

Emilija Orestijević,
istraživačica u CeSID-u
**Mandati za manjine
samo uz krupnu reformu
izbornog sistema**

24

Ljeto u Vojvodini (V.)
**Staklara odmor
za dušu i tijelo**

32

Emisija na hrvatskom jeziku
na Radiju *Fruška gora*
Želja je približiti ljude

40

Etnokamp 2021.
Mjesto radosti

44

Maraton lađa
**Salašari Somborski
ponovo na Neretvi**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Velike i male brojke

Zaustavim ovih dana u ataru između Sonte i Svilojeva jednog poljoprivrednika pitanjem kakvi su mu usjevi na njivama i kakvom se rodu ove jeseni nada. Gleda me on, šuti, a onda ljutito kaže: »Mislite, to je najveći problem? Zašto ne vidite kako nam je selo prazno, kako zemlju u našem ataru rade neki koji možda u ova sela nikada nisu ni zakoračili? Zar ne vidite kako neki dobijaju na licitacijama stotine hektara, a naša djeca odlaze na rad u Njemačku? To je nama problem. Ova godina će proći s boljim ili lošijim prinosima, doći će sljedeća, a mi? Mi ćemo i dalje gledati kako neki ljudi koje ne znamo oru, siju i žanju njive u našem ataru. Zašto neko mora raditi 500 hektara? Zašto ne može njih 10 po 50? Ostali bi onda ljudi u selu, radili, ženili se. Sada ih žele zadržati kupovinom kuća. Lijepo je to, ali od nečega se mora i živjeti«.

I što ja da sada kažem? Da, u pravu ste? Da, pisat ćemo o tome? Nije to njemu nikakva utjeha, niti više bilo što očekuje, jer nije to od jučer ili od prije godinu dana ili od ove vlasti. Uvijek je bilo da netko za nekoga licitira, da se prave dogovori, milom ili silom (nadam se ne onom fizičkom) eliminira konkurencija i da onima koji su izvan te priče ostane samo što ovi u priči, ili igri velikih brojki, neće.

»Dobro«, kažem, »možda do zemlje koja se redovito izdaje ne možete doći, ali kao stočari ipak po pravu prečeg zakupa možete bez licitacije dobiti zemlju i to čak na deset godina«.

»Da, a znate li Vi koliko je stoke ostalo u selu? Znate li koliko dobijamo za litru mlijeka, koliko za tovljenike? I znate li koliko košta stočna hrana, kukuruz? Litru mlijeka plaćaju od 25 do 32 dinara, a nas proizvodnja košta više od 55 dinara«. Ne odustajem ja, pa ga podsjećam i na dodatnih sedam dinara državnih poticaja. Ne odustaje ni on. Kaže: tih sedam dinara u paru je isto deset godina.

I tu sam odustala. Nisam ga ni smjela pitati za komentar ako je tako, zašto su onda propale farme kupovali oni koji su blizu vatre (razumijete što hoću reći) i ima li to veze s državnom zemljom i pravom prečeg zakupa za stočare. Velike brojke su u igri. Bolje ne pitati.

Z. V.

Zakup državnog poljoprivrednog zemljišta ne smije štetiti malim poljoprivrednicima

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini primio je informacije od poljoprivrednika, napose mladih, koji se suočavaju s nizom problema u zakupu državnog poljoprivrednog zemljišta u katastarskim općinama u kojima žive i bave se poljoprivredom. Primjeću-

je se da u dražbama državnog zemljišta, koje se izdaje u zakup, sudjeluju pojedinci koji velikim ponudama zakupljuju velike površine, a ne bave se poljoprivredom niti imaju poljoprivrednu mehanizaciju. Ovakve situacije česte su i u svim naseljima u kojima žive Hrvati, te napose mladim i malim poljoprivrednicima i njihovim obiteljima otežavaju ili potpuno onemogućuju planiranje budućnosti od obrade zemlje i opstanak na selu. Čini se da je ovakva situacija naročito eskalirala kada su 2020. godine uvedene online dražbe. Usprkos edukacijama, postoji još uvijek veliki broj poljoprivrednika koji nisu dovoljno informatički opremljeni niti osposobljeni za ovakav vid nadmetanja za zemljište, a dražbe se odvijaju na način koji onemogućuje kontakt sa zainteresiranim, te se do samoga kraja ne sazna tko su osobe kojima država izdaje posjede koje ima u vlasništvu. To biva vidljivo tek na njivama kada počinje njihova obrada – često se uopće ne radi o osobama koje su dobile pojedine parcele na dražbama u zakup. Još je uvijek prisutno prijavljivanje fiktivnih rezidenata u selima u kojima oni žele ostvariti neka od prava na zakup državnog zemljišta, a da pri tome uopće u tim selima ne žive. Time se, uoči dražbi (koje su ove godine pomaknute na jesenske mjesece, te se već sada osjeti uznemirenje poljoprivrednika) stvaraju skupine čiji su interesi u poljoprivredi upitni, a kojima trenutna zakonska rješenja iz Zakona o poljoprivrednom zemljištu idu na ruku. Ovime se, primjerice, nevjerovatnom brzinom gube pašnjaci u Vojvodini, koji

bivaju pretvoreni u ratarske površine, te vlasnici stoke nepovratno gube dragocjene površine od vitalnog značaja za svoju djelatnost. Uznemirenje stočara je dodatno pojačano nedavnim usvajanjem Uredbe o korištenju državnog poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, čime se otvara mogućnost dodatnoga degradiranja pašnjaka i njiva nižih produkcijskih razreda. DSHV snažno podupire težnje poljoprivrednika kojima je zakup i obrada poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu jedini ozbiljan izvor prihoda te poziva lokalne samouprave da angažiranjem profesionalnih, nepristranih i adekvatno opremljenih poljočuvara pomognu u otkrivanju i prijavljivanju svih slučajeva kršenja ugovora o zakupu državnog poljoprivrednog zemljišta. Pozivamo ih i da ohrabre same poljoprivrednike da odlučno i bez straha te slučajeve prijavljuju. Pozivamo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede da žurno poveća broj inspektora za poljoprivredno zemljište u Vojvodini, kako bi se procesuiralo kršenja zakona iz ovog područja, te da čim prije dražbe uredi na način pogodan za one koji bez zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta ne mogu živjeti. Pozivamo i na odlučne akcije očuvanja vojvođanskih pašnjaka, još uvijek vrijednih površina za stočnu proizvodnju, čija je površina znatno smanjena u odnosu na protekli popis poljoprivrede i koji i dalje ubrzano nestaju.

Tomislav Žigmanov, predsjednik

Bez policijskog sata i ograničenog kretanja

Član Kriznog stožera za suzbijanje epidemije koronavirusa **Branislav Todorović** kazao je da usprkos povećanju broja oboljelih od covid-19 neće biti policijskog sata ili ograničenog kretanja građana. On je, gostujući na TV *Prva*, kazao da 92 posto bolnički zbrinutih pacijenata koji su zaraženi koronom nije bilo cijepljeno.

On je naveo da je izdano uputstvo za početak školske godine, te ukazao da situacija s koronavirusom nije svuda u Srbiji ista, te da će i od toga ovisiti gdje i kako će se odvijati nastava.

Treća doza cjepiva građanima Srbije počela se davati 17. kolovoza. Treću dozu mogu primiti svi cijepljeni građani 180 dana nakon druge doze. Pozive će dobiti puteme elektroničke pošte i SMS porukom.

Natječaj HNV-a

Hrvatsko nacionalno vijeće, uz potporu Osječko-baranjske županije i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, raspisuje natječaj za sufinanciranje programa, projekata i aktivnosti hrvatskih udruga u Srbiji.

Pravo sudjelovanja imaju registrirane hrvatske udruge koje djeluju u Srbiji.

.....
 a prijave se podnose isključivo na obrascima HNV-a koji se mogu preuzeti na internetskoj stranici HNV-a. Rok prijave na natječaj je 28. kolovoza.

Kaznena prijava zbog nacionalne mržnje

Kako je *Hrvatskoj riječi* potvrđeno u Višem javnom tužiteljstvu u Subotici **Z. B.** je podio kaznenu prijavu za kazneno djelo izazivanja nacionalne mržnje. Ovom tužiteljstvu dostavljeni su i spisi iz Osnovnog javnog tužiteljstva. Predmet je formiran i u postupku. Kako smo objavili u prošlom broju, Osnovno javno tužiteljstvo utvrdilo je postojanje elemenata kaznenog djela koje se goni po službenoj dužnosti, a Osnovno javno tužiteljstvo može goniti za kazneno djelo ugrožavanja sigurnosti.

Podsjećamo, Subotičanin **Z. B.** fizički je napadnut i vrijeđan na nacionalnoj osnovi u prigradskom naselju Aleksandrovo. Po njegovim tvrdnjama vrijeđani su na nacionalnoj osnovi i njegovi rođaci koji su se nalazili u automobilu hrvatskih registarskih oznaka. Policija je u svom priopćenju negirala da su napad na nacionalnoj osnovi prijavili i hrvatski državljani, navodeći da je povod incidenta sukob oko parkirališta.

Z.V.

Petir: Pred ulazak u EU Srbija mora restrukturirati poljoprivredu

»**P**ristupni period je dobro vrijeme kada se Srbija može pripremiti i krenuti sa restrukturiranjem vlastite poljoprivrede. Hrvatska je mogla u tom periodu i puno bolje, jer se pokazalo da prije ulaska u Europu ukinu njena poljoprivreda nije stekla otpornost iako

se mogla bolje pozicionirati s obzirom na financijska sredstva koja su bila dostupna i koja su bila uložena. Sad je vrijeme da se dobro pripremite, da se ne dogodi da onog trenutka kada pristupite Uniji uđete kao 'grlom u jagode', da niste restrukturirali poljoprivrednu proizvodnju, omogućili poljoprivrednicima da se mogu nositi sa konkurencijom«, kazala je u intervju za *Agrosmart* predsjednica Odbora za poljoprivredu u Hrvatskom saboru i bivša zastupnica u Europskom parlamentu **Marijana Petir**.

Prema njezinim riječima, od 2022. godine poticaji za hrvatske poljoprivrede bit će u potpunosti iz europskog proračuna. »Za sada, oko 80 odsto se isplaćuje iz EU kase, ostatak iz nacionalne«, kaže Petir.

U razgovoru za *Agrosmart* Petir je kazala kako Hrvatska ima iznimno nisku cijenu poljoprivrednog zemljišta. Na samom je začelju zemalja EU po tržišnoj vrijednosti obradivog tla. Iza je samo Estonija. Prosječna cijena poljoprivrednog zemljišta u Hrvatskoj po hektaru iznosi 3.325 eura za oranice, 1.832 eura za livade, a za pašnjake 1.791 evra.

Logar: EU će poduzeti mjere da zaustavi veliki migrantski val iz Afganistana

»Europska unija osigurat će međunarodnu zaštitu za oko 500 Afganistanaca koji su joj u proteklih dvadeset godina pomagali na terenu, ali će teret mogućih migracijskih valova iz te zemlje trebati preuzeti države u susjedstvu Afganistana«, kazao je **Anže Logar**, ministar vanjskih poslova Slovenije koja u ovom semestru predsjedava Vijećem EU-a.

Logar je kazao da su se ministri vanjskih poslova zemalja članica jučer složili kako sadašnje krizne prilike u Afganistanu ne smiju voditi u novi migracijski val prema Europskoj uniji.

»Svi smo istaknuli da migracijskoga vala poput onoga iz 2015. i 2016. u ovom slučaju neće biti. Europska unija će osigurati sva sredstva kako bi se s državama koje su u susjedstvu, odnosno graniče s Afganistanom, postigli dogovori da one snose teret tih mogućih migracijskih tokova«, kazao je Logar u razgovoru za Slovensku televiziju, a prenosi HINA.

Ljubav i radost bez granica

Neka Dužijanica u Baji ne govori samo o običajima, neka govori o zajedništvu među nama, bunjevačkim Hrvatima koji smo se u zahvali prema Bogu stopili u jedno

Prvi puta *Dužijanica* je prešla granicu na sjeveru države i svoj ponos, vjeru, običaje i tradiciju prezentirala u susjednoj nam Mađarskoj, točnije uz Suboticu i Sombor u trećem gradu bunjevačkog trokuta – Baji.

U proteklom periodu za organizatore, Udrugu bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, Hrvatsku državnu samoupravu u Mađarskoj i Grad Baju, granica između dviju država kao da nije niti postojala. Tako su sve pripreme, od pletenja žita, pripremanja izložbe, do brojnih dogovora obavljane s ushićenjem u proteklih godinu i pol dana, da bi protekli vikend sve planirano bilo i provedeno u djelo.

Kulturno-tradicijski program

Tri autobusa (oko 150 sudionika) folkloraca, tamburaša, risara, pjevača, kraljica i organizatora uputila su se slaviti *Dužijancu* u Baji, pokazati svoje sačuvano blago i njime se ponositi. Tako je i bilo. Ništa nije omelo sudionike *Dužijance* u Baji da budu veseli i raspoloženi, ni prevelika vrućina, niti komarci, a ni gužve na granici.

Dvodnevna događanja započela su 14. kolovoza obilaskom *Bunjevačke zavičajne kuće* koja se nalazi u predgrađu Baje – Vancagi. Po riječima predsjednika Saveza Hrvata u Mađarskoj i nastavnika u Vancagi **Jose Ostrogonca** spomenuta kuća je sagrađena dvadesetih godina prošloga stoljeća. Nekada je cijela ulica bila takozvani bunjevački sokak i sve kuće su bile građene poput ove.

»Sve je sačuvano i autentično, a od 1984. godine je kuća pretvorena u etnomuzej koji pripada Gradskom muzeju. U *Bunjevačkoj kući* se nalazi nezaobilazna čista soba, kuhinja i stražnja soba, a zidovi su od nabijanice. O izgledu i autentičnosti brine Gradski muzej«, kaže Ostrogonac.

Kuća je umjesto crijepa pokrivena trskom što svakako doprinosi autentičnom izgledu, a po njegovim riječima ona služi i za obrazovanje, budući da učenici koji izučavaju hrvatski jezik dolaze ovdje upoznati se sa zaboravljenim predmetima i povezati ih s naučenim riječima.

U predvečerje istoga dana, u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji otvorena je izložba *Bunjevačka nošnja i ris*,

koju je otvorio i o njoj govorio ravnatelj UBH-a **Dužijanica Marinko Piuković**. Na izložbi fotografija prikazan je čovjek u poslu – u risu. Čovjek koji od zemlje živi i koji je štuje, a prikazano je i bogatstvo bunjevačke nošnje koja je u prošlosti imala dominantnu ulogu svakidašnjeg života, a danas je neizostavni dio tradicijske kulture.

U večernjim satima, u sklopu 4. Festivala tamburaša na otoku Petőfi u Baji održana je folklorna i tamburaška večer, kojoj je prethodio prikaz Risarske pogodbe. Nakon risara zaigrali su i mladi folklorasi članovi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta i HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, a nastupili su i tamburaški sastavi iz Mađarske *Zabavna industrija*, *Sumartonski lepi dečki*, orkestar *Vizin* i ansambl *San* iz Subotice.

Zahvala Bogu i pohvala čovjeku

Euharistijsko slavlje u crkvi sv. Antuna Padovanskog u Baji služio je biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin** u zajedništvu s predsjednikom UBH-a *Dužijanica* mons dr. **Andrijom Anišićem**, preč. **Mirkom Štefkovićem** i preč. dr. **Ivicom Ivankovićem Radakom**, a vrata crkve *Dužijanci* je otvorio mjesni župnik vlč. **Mátyás Schindler**. U prigodnoj homiliji mons. Večerin je susret dvije majke iz evanđelja, Marije i Elizabete, usporedio sa susretom jednoga naroda razdijeljenog granicama.

»I danas je ovdje u Baji susret. Susret koji ima duboku poruku. Susret Hrvata Bunjevaca iz Bačke i Baje. Evanđelist Luka opisuje da je događaj susreta postao izvorom radosti. Razlikovni znak koji se očituje da smo rođeni za nebo jeste radost. Radost koju dobivamo, koju nosimo. Zato je kršćanin po svojem pozivu nositelj radosti. Papa **Franjo** je rekao da kršćanin ne širi

žalost i beznađe nego živi kršćanski život koji proizlazi iz duboke životne spoznaje i iskustva radosti. Radosti da smo bezuvjetno ljubljani jer je od koljena do koljena dobrota Njegova nad nama koji se Njega bojimo, koji raspršuje oholice umišljene, a uzvisuje neznatne, te gladne napunja dobrima. Nije ovdje riječ o radosti koja se može ubrizgati ili o nekom umjetno proizvedenom osjećaju nego o radosti koja dolazi iz čovjekove nutrine«, kazao je mons. Večerin.

Pod misnim slavljem pjevanje je predvodio Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod vodstvom mo. **Miroslava Stantića**, a za prikazanje je izvedena nezaobilazna »himna« *Dužijance*, skladba *Blagoslovljena ova zemlja moja* **Milana Asića**.

Krunu *Dužijance* u Baji, koja je darovana na trajno čuvanje Hrvatskoj državnoj samoupravi grada Baje, izradila je **Jozefina Skenderović**, a na kruni se nalazi kruh i snop žita na kojem je kosa i kuka, dok je u sredini obris

zvonika crkve sv. Antun u Baji, a okolo krune je hrvatski troplet.

Slavlje *Dužijance*

Nakon misnog slavlja uslijedio je mimohod svih sudionika manifestacije, a *kraljice* koje su išle odmah iza barjaka *Dužijance*, su s kraljičkom pjesmom pisanom namjen-ski za ovaj događaj, pozdravile goste. Osim spomenutih

Domaćin Joso Ostrogonac

društava, u mimohodu su sudjelovala i društva Hrvata iz Mađarske: KUD iz Aljmaša, orkestar *Čabar*, KUD *Biser* iz Dušnoka, KUD iz Gare, *Bunjevačka zlatna grana* – Baja, KUD *Rokoko* iz Čikerije, KUD iz Čavolja i predstavnici iz Santova, Sentivana i Kaloče, kao i bandaši i bandašice iz Tavankuta, Đurđina i predstavnice *Dužijance* u Lemešu. Potom su karucama na Trg Kálmána Tótha stigli ovogodišnji bandaš **Daniel Kujundžić** i bandašica **Kristina Matković**, a program je završen predajom kruha gradonačelnici Baje **Klári Nyirati**, koja je u svom obraćanju poručila:

»Zahvalimo se na kruhu vjerujući da će ga biti dovoljno i da će ga svi uvijek imati. Gledajmo jedni druge kao prijatelje, braću i sestre i živimo jedni s drugima u miru, to je srž zajedničkog slavlja«.

Uslijedili su pozdravni govori na hrvatskom i mađarskom jeziku, a u ime predsjednika Vlade Hrvatske **Andreja Plenkovića** i u ime Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan R. Hrvatske nazočnima se obratio **Milan Bošnjak**, te je među ostalim rekao:

»Doista je radost sudjelovati u slavlju *Dužijance*, bilo u Subotici, Zagrebu ili ovdje u Baji. Posebno mi je drago vidjeti mlade, koji stoje na suncu i nose nošnju svojih predaka i tako govore da i u 21. stoljeću možemo i trebamo imati identitet«, rekao je Bošnjak i naglasio: »U Mađarskoj je jasno da su Bunjevci dio hrvatskog naroda. Nažalost, u Srbiji bilježimo negativne procese. Favoriziranje Bunjevaca ne Hrvata, čime se izravno potiče raslojavanje hrvatskog nacionalnog korpusa i deroatizaci-

ja naših sunarodnjaka. To nas neće obeshrabriti nego ćemo i nadalje svatko od nas na svoj način doprinositi razvoju hrvatskog naroda, a današnji susret je dio toga«.

Veleposlanik Hrvatske u Budimpešti **Mladen Andrić** je u svome govoru istaknuo kako bi i druge zemlje trebale prepoznati, shvatiti i prihvatiti način funkcioniranja mađarske države spram manjina, te je naglasio kako ovaj događaj ne smije biti izuzetak nego početak jednog kontinuiteta.

Nazočnima su se obratili i državni tajnik i parlamentarni zastupnik bajskog okruga **Róbert Zsigó**, te predsjednik Hrvatske državne samouprave **Ivan Guban** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja je među ostalim rekla:

»*Dužijanca* u Baji, nije samo zahvala Bogu i pohvala čovjeku. *Dužijanca* u Baji simbolizira krunu ispletenu od slame s iste njive, jednoga naroda, jedne loze, iste vjere. Bunjevci u Mađarskoj i Bunjevci u Srbiji imaju dugogodišnju plodnu suradnju. Naš zavičaj, naša Bačka, koja je prije sto godina podijeljena između dvije države tako što i nalaže. Neka *Dužijanca* ne govori samo o običajima, neka govori o zajedništvu među nama, bunjevačkim Hrvatima koji smo se u zahvali prema Bogu danas stopili u jedno. Bunjevci naši, ponos ste Baje, ponos Mađarske, dika hrvatskog naroda, a mi ponosni i uštirkani u najlipši šling, najstarije nošnje ni danas ne zaboravljamo zašto smo ovdje. Da perlicu od slame preobrazimo u broš hrabrosti, da okitimo karuca i zakotrljamo ih, da sjeme našeg rasta posijemo«.

Velikim bačkim kolom po trgu završena je još jedna *Dužijanca*, ali ona u Baji.

Suradnja koja se nastavlja

Svi akteri ovog događaja potvrdili su isto: da suradnja, bez obzira na granicu, postoji već dugi niz godina i da je *Dužijanca* u Baji bila plod suradnje, ali ne kao posljednji nego kao prvi veliki događaj. U narednom periodu se planira suradnja učvrstiti brojnim drugim zajedničkim projektima.

Otvorenje izložbe

»Ideja o *Dužijanci* u Baji nastala je nakon gostovanja u Zagrebu. Ovdje u Baji još ima živih ljudi koji se sjećaju da je obiteljska dužijanca u našim krajevima poznata. Ovakva velika manifestacija je za naše ljude nešto novo, jer toga kod nas nema, ali upravo radi toga što smo poznavali *Dužijancu* kao manifestaciju u Subotici, smo poželjeli da se vidi i u Baji«, kaže predsjednica Kulturnog centra bačkih Hrvata i predsjednica Hrvatske samouprave grada Baje **Angéla Šokac-Markovics**.

Ovu prekograničnu suradnju Ivan Guban je ocijenio kao prirodni spoj Hrvata s jedne i druge strane granice.

»Bilo je pitanje vremena kada bi se moglo ovo konkretizirati. Mislim da je ovo sjajan primjer i naši Hrvati iz Mađarske mogu vidjeti dio raskošne kulture i dio običaja Hrvata Bunjevaca. Vjerujem da je ovo samo jedan veliki iskorak u budućoj suradnji. Hrvatska državna samouprava, kao i mjesne samouprave su otvorene za suradnju i vjerujem da će biti i drugih oblika suradnje u budućem vremenu i po pitanju kulture, obrazovanja ili sporta«.

Po njegovim riječima na posljednjem popisu pučanstva u Mađarskoj, koji je bio prije deset godina, Hrvatima je izjašnjeno oko 50 tisuća, a od toga oko 5-6 tisuća su Hrvati – Bunjevci i Šokci.

U Mađarskoj postoji 110 hrvatskih samouprava i imaju veliku podršku države, no hrvatski jezik govori mali postotak, a to nam je potvrdio i čovjek koji je tihi radnik i čuvar svog identiteta **Stipan Šokac**, rekavši:

»Sve je manje ikavice i divana u Baji. Imamo naše Veliko prelo, ima tu i folkloru i društava, al je to sve malo. Malo se to živi. Nije to ono što treba bit. Našu ikavicu koriste samo ovako side glave, a drugi slabo. Mi smo to kadgod živili, al danas... Sve je manje i ljudi, al i oni koji čuvaju naš jezik i običaje. Ne drže se tradicije. S tim se moramo pomirit. U školama se uči i ima mogućnosti ko želi naučit jezik, al svima su draži, a izgleda i lipči. tuđi običaji«, kaže Šokac.

Ovu suradnju mons. Anišić je ocijenio kao svjedočanstvo bratske ljubavi.

»Ovo je bilo nešto novo i specifično. Situacija je što se tiče Hrvata puno tužnija nego u Subotici. Mi smo priredili s našim prijateljima sadržajan program za dva dana, a publike jedva da smo imali. To je za nas s jedne strane dirljivo, a s druge strane poticajno da trebamo biti Bogu zahvalni što ipak živimo u atmosferi gdje nas ima puno više i gdje je svijest puno veća. Otvorenost i podrška koju su nam dali zvaničnici i gradonačelnica Baje pa i sama lokalna uprava je za pohvalu. Mislim da trebamo biti zahvalni i diviti se ovim starijim ljudima, koji su dali sve od sebe da se ovaj projekt ostvari«, kaže mons. Anišić.

Dužijancu u Baji Marinko Piuković je ocijenio kao snažni iskorak u suradnji.

»Mislim da smo mi našu misiju ostvarili s tendencijom da smo ostavili mogućnost da se nastavi s priređivanjem samostalne *Dužijance* u budućnosti. Imali smo iskrene želje prenijeti zajedništvo u poslu, pa i u slavlju. Vjerujem da su pred nama i brojni manji projekti, poput izložbi, tribina...«, kaže Piuković.

Održavanje *Dužijance u Baji* pomogli su: Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Savez Hrvata u Mađarskoj i parlamentarni zastupnik bajskog okruga Zsigó Róbert.

Ž. Vukov

Registar poljoprivrednih gazdinstava i gospodarstvenika hrvatske zajednice u Srbiji

Stvaranje prosperitetnog fonda

Do sada smo održali sedam tribina: u Subotici, Somboru, Vajskoj, Starčevu, Novom Slankamenu, Srijemskoj Mitrovici i Surčinu. Cilj nam je bio doći u sva područja gdje živi veći broj Hrvata kako bismo kroz direktan susret mogli ljudima pojasniti što želimo ovim projektom i tražiti njihovu podršku, kaže upravitelj Cro-Fonda Lazar Cvijin

stra, njegovim ciljevima i načinu provedbe, kao i o održanim tribinama.

Velika posjećenost tribina

»Do sada smo održali sedam tribina: u Subotici, Somboru, Vajskoj, Starčevu, Novom Slankamenu, Srijemskoj Mitrovici i Surčinu. Ako se ukaže mogućnost i iskaže želja možda održimo još nekoliko, prvenstveno nam je želja otići u Sontu i Novi Sad i na tome ćemo još raditi. Cilj nam je bio doći u sva područja gdje živi veći broj Hrvata kako bismo kroz direktan susret mogli ljudima pojasniti što želimo ovim projektom i tražiti njihovu podršku. Budući da su tribine održane u srpnju i kolovozu, mjesecima kada su ljudi mahom na odmorima, jako smo zadovoljni odzivom i interesiranjem ljudi za ovaj projekt. Posebno su bile uspješne tribine u Subotici i Somboru, što je bilo i za očekivati, jer u tim mjestima i njihovoj okolini živi najveći broj pripadnika našeg naroda. Jako je bilo značajno da je kao član Tima gotovo na svim tribinama bio prisutan i **Mladen Petreš**, koji je kao član Predsjedništva DSHV-a delegiran u Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu na mjesto pomoćnika tajnika i koji je zainteresiranim predstavio mogućnosti apliciranja na postojeće fondove Pokrajinske vlade. Također smo na svim tribinama promovirali koordinatore izrade registra iz njihovog kraja. Sve u svemu, smatramo da su tribine u potpunosti opravdale naša očekivanja, a nadamo se i posjetitelja.«

U organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća i Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond* održane su tribine s temom »Registar poljoprivrednih gospodarstava i gospodarstvenika hrvatske zajednice u Republici Srbiji i stvaranje prosperitetnog fonda za njihovu podršku«.

Fondacija *Cro-Fond* formirana je i zbog potpore gospodarstvu hrvatske zajednice u Srbiji. Nakon formiranja 2019. godine, pristupilo se realizaciji ideje izrade registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice u Srbiji. S upraviteljom Fondacije **Lazarom Cvijinom** razgovarali smo o projektu izrade ovog regi-

A što se na tribinama moglo čuti od poljoprivrednika i gospodarstvenika o projektu izrade Registra poljoprivrednih gazdinstava i gospodarstvenika ovdašnje hrvatske zajednice?

»Na ovim tribinama smo dobili potvrdu da je ovaj projekt pun pogodak i vidjeli veliku želju da se on podrži i, naravno, realizira. Sudionici su i sami iznosili svoje prijedloge na koji način bi im se trebalo pomoći. Jako nam je drag osjećaj povjerenja koji smo osjetili, jer nije iznesena nijedna primjedba koja bi se odnosila na strah od sudjelovanja u izradi ovog registra. Od malobrojnih primjedbi prevladavala je jedino ona da je sve ovo trebalo i ranije pokrenuti, jer je situacija teška, pogotovo u poljoprivredi«, kaže Lazar Cvijin.

Na upit tko će sudjelovati u izradi ovog registra, kako će se to odvijati u praksi i tko čini Tim za izradu ovog registra Cvijin odgovara:

»Mi smo krenuli s tim da će okosnicu ovog projekta činiti Tim za izradu registra gospodarstvenika koje je imenovao Upravni odbor Fondacije, a koji je sačinjen od predstavnika naše zajednice iz svih područja gdje žive Hrvati i Povjerenstvo za gospodarsku suradnju, ali smo shvatili da to neće biti dovoljno, tako da će se u cijeli posao uključiti i aktivisti DSHV-a i udruge kulture. Nakon održavanja tribina bit će provedena obuka koordinatora i popisivača, a od 1. do 30. rujna pristupit će se samom popisu. Njega će raditi imenovani popisivači obilaskom terena koji im je određen tamo gdje postoji odgovarajući prostor i dolaskom zainteresiranih u određeno vrijeme. Sve popunjene pristupnice će se predavati koordinatoriima koji će ih prosljediti u ured Fondacije, gdje će se raditi unos u jedinstvenu bazu. U periodu nakon popisa podaci će se obraditi i stručni tim će napraviti analizu resursa i potreba gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava. Ta analiza će biti osnov za daljnje razgovore s potencijalnim izvorima pomoći, a prvenstveno tu mislimo na Vladu Hrvatske«, kaže Lazar Cvijin i naglašava kako je ovaj projekt finacijski podržan od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

»To nam je važno, kako zbog financijske strane tako i kao poruka da je ovo dobar put da ostvarimo ono što svi zajedno želimo, a to je prosperitetni fond za naše gospodarstvenike i poljoprivredna gospodarstva.«

Sastanak s državnim tajnikom Majdakom

Delegacija HNV-a posjetila je nedavno, 22. srpnja, državnog tajnika Ministarstva poljoprivrede Hrvatske **Tugomira Majdaka**. »Ovaj sastanak smatramo jako bitnim, jer smo iz prve ruke mogli upoznati tajnika s težinom situacije u kojoj se naši poljoprivrednici nalaze i da naša inicijativa da im se pomogne ne proističe iz njihove nerazvijenosti i slabosti već zbog neravnopravnog položaja u odnosu na poljoprivrednike u drugim državama. To se prvenstveno odnosi na vrlo nisku razinu poticaja i puno manje fondove na koje se može aplicirati u Srbiji. Iznijeli smo činjenicu da su poticaji po hektaru deset puta niži nego u Hrvatskoj, a uz to su i ograničeni na 20 hektara,

dok se u Hrvatskoj oni dobivaju na cjelokupnu površinu. To dovodi do toga da se teško može stvoriti akumulacija koja bi poslužila za održavanje postojeće razine razvoja, a o napretku se teško može i razmišljati. Nadalje, u posljednjih nekoliko godina aktivnostima Fondacije *Prosperitate* i velikih poticaja koji dobivaju pripadnici mađarske zajednice naši ljudi su došli u još neravnopravniji položaj na tržištu, jer ne mogu biti konkurentni prilikom kupovine zemlje, nekretnina i slično. Sve to može dovesti do toga da u narednom periodu naši ljudi počnu gubiti resurse koje su uspjeli očuvati preko 300 godina od kad su došli u ove krajeve. Nakon toga smo prezentirali ideju izrade registra i namjeru da nakon završetka projekta s istim upoznamo Vladu Hrvatske i da očekujemo podršku ideji stvaranja prosperitetnog fonda za pripadnike naše zajednice u ovom području«, kaže Cvijin i naglašava kako je državni tajnik Majdak iskazao razumijevanje za situaciju u kojoj se nalaze naši poljoprivrednici i podržao projekt izrade registra, jer je za razgovore na temu realiziranja pomoći od Vlade jako važno znati opseg i vid pomoći koji se očekuje. Na sastanku je bilo govora i o mogućim modalitetima prosljeđivanja uplata korisnicima, no o tome će biti više riječi na narednim sastancima s nadležnima za tu tematiku. Tajnik Majdak je rekao da će o temama tog sastanka upoznati i premijera **Plenkovića**, a *Cro-Fond* će u narednom periodu pokušati sličan sastanak organizirati i u Ministarstvu gospodarstva Hrvatske.

Otvaranje mnogih mogućnosti

Lazar Cvijin je pojasnio zbog čega je još važno da se putem ovog registra sagleda opseg resursa i potreba ovdašnje hrvatske zajednice na tom području i koji je krajnji cilj izrade registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava ovašnjih Hrvata.

»Smatramo da se s izradom registra otvaraju mnoge mogućnosti. Registar može poslužiti za projekte za pojedine segmente gospodarstva. Na primjer, već smo imali ponudu za održavanje edukacija u području vinogradarstva i vinarstva prošle godine i znamo koliko je to bilo teško realizirati kada ne znaš tko se sve od naših ljudi bavi tim poslom i kako doći do njih. Nadalje, očekujemo i programe prekogranične suradnje koji su najčešće koncipirani po područjima. Sigurno će biti puno lakše se uključiti u sve to kada imate spoznaju kako naša zajednica stoji u određenom području. Ono što se s registrom također otvara kao mogućnost je bolje međusobno upoznavanje, povezivanje, zajednički nastup na tržištu i mnogo toga drugog. Pored osnovnog cilja stvaranja prosperitetnog fonda za razvoj naše zajednice u području gospodarstva, ovim projektom smo željeli okupiti i mobilizirati cijelu našu zajednicu. Na tribinama ih potičemo da prate medije na hrvatskom, da prate i da se uključuju u programe Hrvatskog nacionalnog Vijeća i udruga u njihovim mjestima. Jako je važno da smo zajedno i da smo jedinstveni, da se međusobno podržavamo, jer samo tako možemo graditi bolju budućnost za sve nas.«

Zvonko Sarić

Emilija Orestijević, istraživačica u CeSID-u

Mandati za manjine samo uz krupnu reformu izbornog sustava

Da bi se osigurali mandati za pripadnike nacionalnih manjina neophodno je u tom smislu provesti suštinsku, sustavnu i veoma krupnu reformu izbornog sustava – u pogledu broja izbornih jedinica, broja zastupnika, načina raspodjele mandata i slično. Iako bi ovakav pristup pridonio značajnijoj predstavljenosti nacionalnih manjina u parlamentu, dojam je da ova tema nije visoko među prioritetima i da su šanse da se ovakav pristup implementira veoma male

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Izbori, koji će, kako je najavljeno, biti narednog proljeća, uz one redovite predsjedničke i beogradske i izvanredni na svim razinama, neće donijeti ništa novoga kada je riječ o zastupljenosti nacionalnih manjina putem garantiranih zastupničkih mjesta. **Emilija Orestijević**, istraživačica u CeSID-u, kaže da tako što nije moguće bez značajnih izmjena izbornih zakona koje se neće dogoditi jer za to nema političke volje.

► **Koliko sadašnji izborni zakoni Srbije osiguravaju zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima Vlasti?**

Trenutačno zakonodavni okvir daje djelimice dobre mogućnosti za zastupljenost nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini. Ovo je prvenstveno posljedica dva ustanovljena mehanizma zakonodavne »pozitivne diskriminacije«. Prvi je sudjelovanje lista nacionalnih manjina u raspodjeli mandata i u onim slučajevima u kojima nisu osvojile 3 posto glasova (kada nisu prešle cenzus), a drugi je povlašteni položaj u procesu raspodjele mandata, s obzirom na to da se količnici svih izbornih lista političkih stranaka nacionalnih manjina i koalicija političkih stranaka nacionalnih manjina uvećavaju za 35 posto. Drugi mehanizam predstavlja novinu u zakonodavnom okviru Srbije i odno-

si se i na republičke i na lokalne izbore, zbog čega se očekuje veća zastupljenost manjinskih stranaka na svim razinama vlasti. S druge strane, postojeći zakonodavni okvir nameće i jednu veoma otežavajuću okolnost za stranke nacionalnih manjina, posebno izraženu u slučaju onih stranaka nacionalnih manjina čiji pripadnici nisu koncentrirani na jednom dijelu teritorija ili u manjem broju općina. Riječ je o propisu koji obvezuje stranke nacionalnih manjina (za čije je osnivanje potrebno 1.000 potpisa) da prilikom sudjelovanja na izborima prikupe čak 10.000 ovjerenih potpisa. Ovo je praktično nemoguće za stranke nacionalnih manjina koje su brojčano manje i u velikom opsegu ograničava i političku ponudu i kompetitivnost političkih programa unutar manjinskih zajednica, zbog čega se često prave neprirodne koalicije više stranaka nacionalnih manjina ili koalicije manjinskih i takozvanih većinskih stranaka. Konačno, na predstavljenost manjina u predstavničkim tijelima utiče i pravna nesigurnost u pogledu utvrđivanja položaja stranke ili koalicije stranaka nacionalnih manjina u izbornom procesu.

► **Treba li Srbija osigurati garantirane mandata za pripadnike nacionalnih manjina kao što je to u Hrvatskoj ili nekim drugim zemljama?**

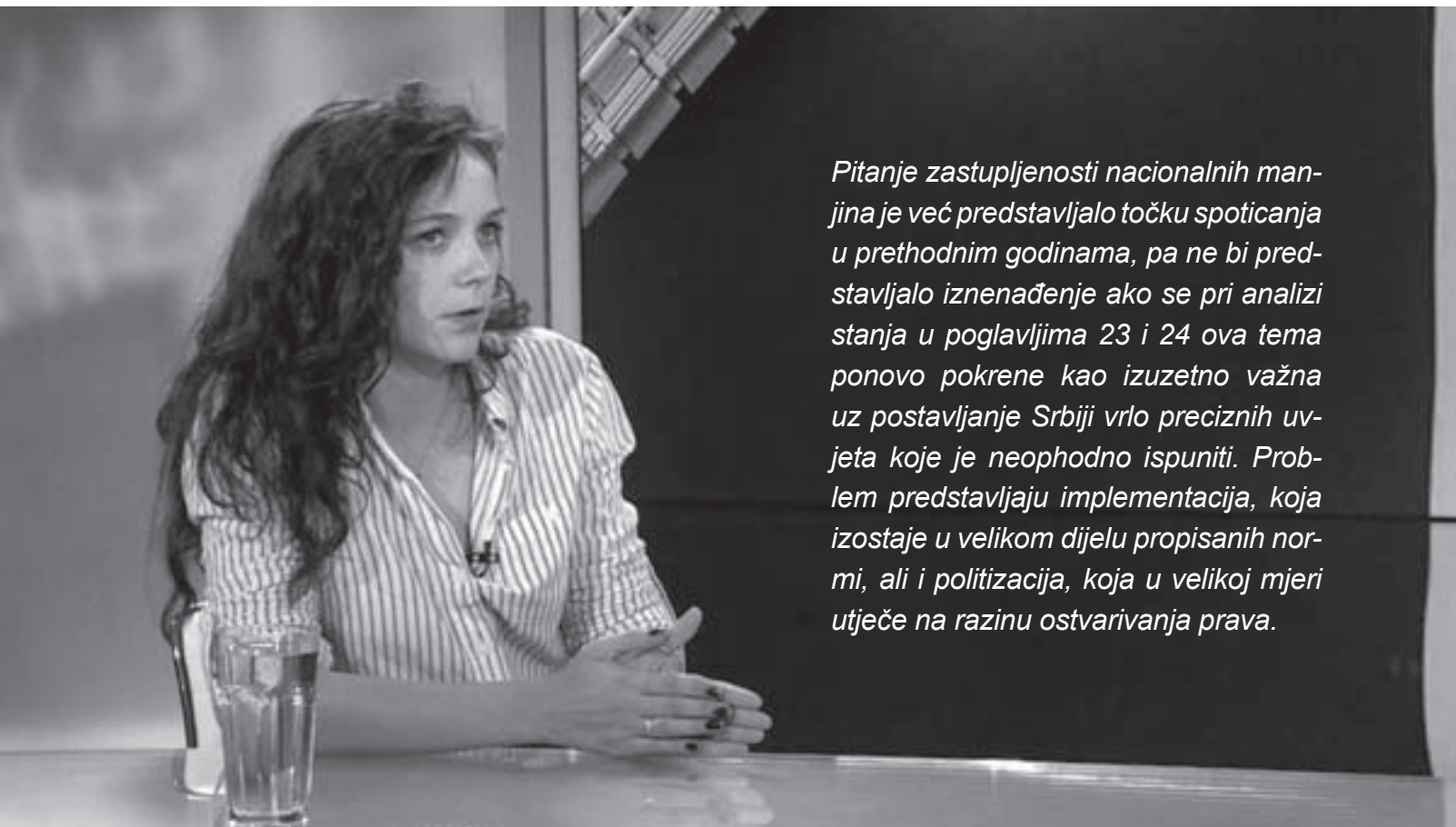

Tema osiguravanja garantiranih mandata pripadnicima nacionalnih manjina je tema koja se povremeno spomene u javnom prostoru, ali se čini da izostaje bilo kakvo ozbiljnije razmatranje ovog pitanja. Ovo je posljedica postojećeg izbornog sustava, odnosno ukupnog zakonodavnog i ustavnog sustava u Srbiji. Da bi se osigurali mandati za pripadnike nacionalnih manjina, po uzoru na dobre primjere iz regije ili svijeta, neophodno je u tom smislu provesti suštinsku, sustavnu i veoma krupnu reformu izbornog sustava – u pogledu broja izbornih jedinica, broja zastupnika, načina raspodjele mandata i slično. Iako bi ovakav pristup pridonio značajnijoj predstavljenosti nacionalnih manjina u parlamentu (posebno onih manjina koje su brojčano manje, rasute po zemlji, a samim tim imaju i slabiju infrastrukturu i posljedično značajno manje šanse da osvoje zastupnička mjesta), dojam je kako ova tema nije visoko među prioritetima i da su šanse da se ovakav pristup implementira veoma male. Svakako bi za ovu temu bilo važno posjedovati točne i ažurirane informacije o nacionalnim manjinama u Srbiji (kroz popis i posebne biračke spiskove) i na osnovu sveobuhvatne analize i širokog javnog dijaloga pronaći adekvatni model koji bi odgovarao svim specifičnostima društva.

► **Hoće li pitanje političke zastupljenosti nacionalnih manjina biti točka spoticanja na europskom putu Srbije i kakve su Vaše procjene koliko je realno da to pitanje na stol stave Hrvatska ili recimo Rumunjska, inzistirajući kao članice EU da Srbija to pitanje riješi?**

Ovo pitanje je već predstavljalo točku spoticanja u prethodnim godinama, pa ne bi predstavljalo iznenađenje ako se pri analizi stanja u poglavljima 23 i 24 ova tema ponovo pokrene kao izuzetno važna uz postavljanje Srbiji vrlo preciznih uvjeta koje je neophodno ispuniti. Iako Srbija ima dobar zakonodavni okvir kada je riječ o pravima i slobodama nacionalnih manjina, a učinjeni su i dodatni koraci u cilju »pozitivne diskriminacije«, ipak se čini kako to nije dovoljno i kako ne ispunjava očekivanja međunarodne zajednice po ovom pitanju. Svakako, neophodno je provesti sustavnu usporednu analizu izbornih sustava i heterogenosti društava u okruženju i u Europskoj uniji i pronaći odgovarajući model koji bi zadovoljio i principe reciprociteta i potrebu da predstavnici nacionalnih manjina budu adekvatno zastupljeni u javnom životu i u procesu donošenja odluka.

Pitanje zastupljenosti nacionalnih manjina je već predstavljalo točku spoticanja u prethodnim godinama, pa ne bi predstavljalo iznenađenje ako se pri analizi stanja u poglavljima 23 i 24 ova tema ponovo pokrene kao izuzetno važna uz postavljanje Srbiji vrlo preciznih uvjeta koje je neophodno ispuniti. Problem predstavljaju implementacija, koja izostaje u velikom dijelu propisanih normi, ali i politizacija, koja u velikoj mjeri utječe na razinu ostvarivanja prava.

► **Srbija ima potpisana četiri bilateralna sporazuma (Hrvatska, Mađarska, Sjeverna Makedonija i Rumunjska), a u sva četiri sporazuma je garantirano i pravo nacionalnih manjina na sudjelovanje u javnom životu i donošenju važnih odluka. Ali ti sporazumi se ne provode. Koliko su oni obvezujući za Srbiju i može li jedna država ne poštovati sporazum koji je potpisala?**

Postojeći set zakona koji uređuju prava, položaj, slobode i predstavljanje nacionalnih manjina daju dobar osnov za adekvatno osiguravanje ostvarenja prava i sudjelovanje manjina u javnom životu, posebno imajući u vidu ovlaštenja i nadležnosti nacionalnih vijeća nacionalnih manjina. Ipak, problem predstavljaju implementacija, koja izostaje u velikom dijelu propisanih normi, ali i politizacija, koja u velikoj mjeri utječe na razinu ostvarivanja prava. Na primjer, dugoročni problem osiguranja udžbenika na materinskom jeziku za pripadnike albanske nacionalne manjine još uvijek nije u potpunosti riješen, upravo zbog kompliciranih političkih odnosa između Beograda i Prištine.

► **Pitanje zastupljenosti nacionalnih manjina nije tema međustranačkog dijaloga. Po Vašoj ocjeni, zašto to pitanje nije u radaru ni vlasti ni oporbe?**

Međustranački dijalog predstavlja mehanizam na kome se razgovara i pregovara o izbornim uvjetima, a ne o izbornom sustavu. Unaprjeđenje zastupljenosti nacionalnih manjina ipak zahtijeva mnogo ozbiljnije i šire promjene izbornog sustava, kao što je prethodno objaš-

njeno, odnosno dugoročne i strateške reforme za koje trenutačno ne postoji dovoljno političke volje.

► **Do redovitih predsjedničkih izbora i redovitih beogradskih izbora, a vjerojatno i izvanrednih izbora na svim razinama, ostalo je još oko pol godine. Međustranački dijalog pod pokroviteljstvom Narodne skupštine i uz posredstvo europarlamentaraca je na ljetnoj pauzi. Može li se govoriti o pomacima u odnosu na međustranački dijalog iz 2019. godine? I koja su to važna pitanja oko kojih je potrebno postići dogovor do izbora?**

Dijalog iz 2019. godine rezultirao je nekim konkretnim »formalnim« rezultatima – ponajprije kada je riječ o izmjenama neadekvatnih zakonskih rješenja. Ovdje se prvenstveno misli na odredbe kojima je preciznije regulirano pitanje funkcionarske kampanje i na preciziranje pojmova koji su u prethodnom razodblju dovodili do različitih tumačenja. Imenovani su i članovi REM-a, a ovo tijelo usvojilo je i nove pravilnike i upute za emite-re, a radilo se i na obučavanju članova biračkih odbora. Međutim, promatrano s ove vremenske distance, jasno je da je u velikom broju pitanja u potpunosti izostala implementacija dogovorenog, što je značajno ograničilo mogućnost poboljšanja izbornih uvjeta tijekom 2020. godine.

S druge strane, trenutačni dijalog odvija se na praktički tri kolosijeka: jedan pod pokroviteljstvom europarlamentaraca, drugi bez sudjelovanja međunarodnih posrednika (na kome sudjeluje i predsjednik Srbije), dok je

treći kolosijek drugačijeg tipa i podrazumijeva rad Radne grupe koja uspoređo radi na izmjenama zakonskih rješenja u skladu s preporukama ODIHR-a. Čini se da negdje postoji konsenzus na sva tri kolosjeka o važnim pitanjima koja je potrebno riješiti ili unaprijediti, ali je u ovom trenutku izuzetno teško procijeniti hoće li će biti pomaka, jer još uvijek nisu postignuti službeni dogovori ili promjene. Ovo je posebno komplicirano imajući u vidu kako je većina tih suštinskih pitanja oko kojih je potrebno postići dogovor vrlo kompleksna – tu su mediji i ravnopravno sudjelovanje na javnim servisima, pritisci na birače i funkcionska kampanja, zlouporaba državnih resursa, ali i potencijalno razdvajanje izbora i njihovo održavanje u različitim terminima.

► **Koji su najveći problemi, nepravilnosti izbornog procesa u Srbiji? Kakvi su pokazatelji prethodnih izbora?**

Važno je razumjeti da izborni proces opterećuju problemi koji su s jedne strane posljedica nedovoljno dobrih i detaljnih zakonskih rješenja, a s druge strane problemi koji su posljedica neadekvatne, selektivne ili nepotpune primjene postojećih pravila. Nesumnjivo je da su za rješavanje nekih od ovih problema potrebni duže razdoblje i snažna politička volja, budući da podrazumijevaju krupne izmjene i dopune regulative. Ovdje se prvenstveno misli na sustavne promjene za koje se CeSID principijelno zalaže još od 2007. godine i koje redovito naglašavaju u svojim preporukama, kao što su profesionalizacija i proširivanje nadležnosti Republičke izborne komisije, unaprjeđenje odredbi koje reguliraju financiranje kampanja, koherentnija regulacija političkog oglašavanja i oglašavanja van izborne kampanje, kao i usvajanje dugoročnih rješenja koja će adekvatno spriječiti zlouporabu državnih resursa. S druge strane, postoji čitav set problema koji su potpuno ili djelomice otklonjivi do predstojećih redovitih izbora, a čije bi rješavanje pridonijelo povećanju integriteta izbornog procesa i samim tim većem povjerenju građana u izborni proces. Te probleme CeSID stavlja u prvi plan godinama unazad u svojim redovitim izvješćima o kvaliteti izbornih procesa, a odnose se, između ostalog, na podizanje transparentnosti i točnosti podataka iz jedinstvenog biračkog popisa, uvođenje jasnih i profesionalnih kriterija za članove biračkih odbora i njihovu kontinuiranu obuku, reguliranje ponašanja tiskanih i online medija na čvršći način, neophodnost sustavnog monitoringa medija od strane REM-a i podizanje transparentnosti u političkom oglašavanju. Posljednji izborni ciklus je još jednom pokazao da se u prvi plan mora staviti i tema zaštite biračkog prava, koja je neefikasna i neodgovarajuća.

► **Predsjednik Narodne skupštine Ivica Dačić kazao je kako se sljedećeg tjedna može očekivati »početak sklapanja završne priče« o izbornim uvjetima, koja se vodi u dijalogu vlasti i oporbe. Kakve su Vaše procjene: može li tu biti dogovora ili barem približavanja stavova?**

Vjerujem da može doći do približavanja stavova i određene vrste kompromisa, ali proces dijaloga nije

nimalo jednostavan – kako zbog različitih kolosijeka i načina na koji se oni vode, tako i zbog očekivanja različitih aktera i političkih organizacija od ovog procesa. U tom smislu, mora doći do koordinacije aktivnosti i rada na svim kolosijecima dijaloga, jer to predstavlja jedini način da se postignu konkretniji rezultati koji bi barem u određenoj mjeri ispunili očekivanja sudionika dijaloga i omogućili da se naredni izbori održe bez bojkota pojedinih političkih partija. Ono što i dalje ostaje suštinsko pitanje jest implementacija dogovorenog i uspostavljanje jasnih mehanizama praćenja i procjene jesu li promjene samo slovo na papiru ili i suštinski pridonose poboljšanju izbornih uvjeta.

Emilija Orestijević je završila master studije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu na smjeru javna uprava, lokalna samouprava i javne politike. U Centru za slobodne izbore i demokraciju angažirana je od 2013. godine, gdje je od tada koordinirala i implementirala brojne projekte, istraživanja i druge aktivnosti. Posebano interesiranje iskazuje za izbornu administraciju, prava nacionalnih manjina i monitoring i evaluaciju javnih politika, programa i projekata.

► **Na koji način bi trebalo unaprijediti izborne uvjete da bi se moglo reći kako su svi sudionici izbora ravnopravni?**

Najprije, kao osnovni preduvjet, potrebno je unaprijediti medijsku sliku i osigurati ravnopravno sudjelovanje svih sudionika na javnim servisima – ne samo tijekom izborne kampanje već i u periodu koji joj prethodi. Ovdje je važno napomenuti kako problem medija ne podrazumijeva samo jednaku zastupljenost političkih organizacija već i jasne mehanizme za sprječavanje govora mržnje i neprimjerenih sadržaja, ali i aktivno, transparentno i funkcionalno nadzorno tijelo. To znači da je neophodno da REM preuzme proaktivniju ulogu, da na participativan način preispituje i ocjenjuje rad pružalaca medijskih usluga, kao i da sve to radi na zakonit i legitiman način. Pored medija, kao izuzetno važna tema nameće se i sprječavanje funkcionske kampanje i zlouporabe javnih resursa, ponajprije kroz propisivanje obveze izbornih sudionika da jasno odrede ulogu u kojoj nastupaju tijekom izborne kampanje i uspostavljanje mehanizama za sprječavanje vršenja pritiska na birače i uposlene u javnom sektoru. Ovim bi se utjecalo na ravnopravniji položaj izbornih sudionika, ali i na slobodnije opredjeljivanje birača, a samim tim i na pravedniji izborni ciklus.

Najveća muzejska institucija u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Zbog ratnih događanja u listopadu 1991. godine glavnina muzejske građe izmještena je na sigurnije područje Hrvatske – u prostore Gradskog muzeja Varaždin, gdje je prihvaćena i udomljena do 1997. godine

Gradski muzej Vinkovci osnovan je 1946. godine, a osnovni fundus činila je otkupljena zbirka **Mate Medvedovića** kojoj su se nešto kasnije priključile arheološka zbirka **Matije Klajna** i darovana numizmatička zbirka **Benka Horvata**. Prvi postav realiziran je 1948. godine s izloženim arheološkim materijalom. U današnji objekt Muzej seli 1950. godine, koristeći samo prvi kat, a nakon temeljite adaptacije otvara se stalni postav 1952. godine. Zbog ratnih događanja u listopadu 1991. godine glavnina muzejske građe izmještena je na sigurnije područje Hrvatske – u prostore Gradskog muzeja Varaždin, gdje je prihvaćena i udomljena do 1997. godine. Muzej ima stalni postav, povremene izložbe, restauratorsku radionicu, knjižnicu i suvenirnicu

O gradskom muzeju Vinkovci razgovarali smo s **Hrvojem Vulićem**. Kaže kako je od malih nogu pokazivao interes za arheologiju, koju završava na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2006. godine i od 2007. godine radi kao kustos u Arheološkom odjelu u Gradskom muzeju Vinkovci. U ovom muzeju 2013. postaje voditelj Numizmatičkog odjela, a 2019. ravnatelj muzeja. Sudjelovao je na više desetaka zaštitnih i sustavnih arheoloških istraživanja u Vinkovcima i okolici od kojih se posebno izdvaja rad na ranokršćanskom kompleksu Kamenica i rimskodobnim tumulima u Starim Jankovcima, kao i rad na analizi i budućoj prezentaciji i objavi ostave srebrnog posuda iz Vinkovaca. Autor je više znanstvenih i stručnih članaka i knjiga. Suosnivač je *Rimskih dana* u Vinkovcima.

Temelj za osnivanje Gradskog muzeja Vinkovci

»Temelj osnutka Gradskog muzeja Vinkovci predstavlja zbirka nadšumara i kolekcionara Mate Medvedovića, inače i autora grba Vinkovaca, koja je otkupljena 1942. godine, nakon gotovo 20 godina lobiranja od strane Medvedovića da se u Vinkovcima osnuje muzej. Međutim, iako je zbirka otkupljena, Medvedović nije doživio i osnivanje muzeja, umro je 1944., koji je osnovan 1946., aktom lokalnih vlasti, a iste godine potvrđen je od Ministarstva prosvjete NRH, tako da je to datum koji slavimo kao rođendan muzeja. Prva izložba realizira se 1948. godine u

Istarskoj ulici, a 1950. godine muzej seli u zgradu na Trgu bana Josipa Šokčevića u kojoj se nalazi i danas. Godine 1966. organizira se i Likovno odjeljenje koje će prerasti u Galeriju. Ravnateljica muzeja 1970. postaje **Ivana Iskra Janošić**, arheologinja zaslužna za uspostavu Arheološke zone grada Vinkovaca i najdugovječnija ravnateljica Gradskog muzeja Vinkovci. Početkom 90-ih ravnatelj postaje akademski slikar **Stjepan Jozić**, čiji mandat traje gotovo 20 godina. Tijekom 90-ih i 2000-ih muzej se kadrovski značajno proširuje, a 2011. godine Stjepana Jožića na mjestu ravnatelja nasljeđuje diplomirani povjesničar i etnolog **Danijel Petković**. Gradski muzej Vinkovci izrastao je u najveću muzejsku instituciju u Vukovarsko-srijemskoj županiji s 26 zaposlenih i 1022 km² područja bivše Općine Vinkovci koje 'nadzire' i nakon Muzeja Slavonije u Osijeku u drugu najveću muzejsku instituciju u pet slavonskih županija«, priča Hrvoje o nastanku i razvitku ovog muzeja i kaže da u sastavu muzeja djeluje i Galerija likovnih umjetnosti **Slavko Kopač**, koja u svom fundusu čuva veliku kolekciju umjetnina vinkovačkih i drugih autora, ali na žalost zbog nedostatka prostora još nema stalni postav.

Prostori muzeja

Danas se muzej nalazi u 4 zgrade u strogom centru Vinkovaca na Trgu bana Šokčevića i u Dugoj ulici. Izložbeni prostori su u dvije zgrade, dok ostatak otpada na uredski i skladišni prostor.

»U glavnoj izložbenoj zgradi na Trgu bana Josipa Šokčevića nalaze se Arheološki i Etnološki stalni postavi i prostor za povremene izložbe, dok se u Dugoj ulici nalazi Galerija. Osim ovih prostora, Muzej koristi i dvorište u kojemu se nalaz Lapidarij kao prostor za izložbe i manifestacije na otvorenom. Trenutno je u tijeku izrada planova za novi muzejski kompleks koji bi prezentirao integrirani stalni postav svih odjela osim Galerije i na taj način prezentirao kontinuitet života Vinkovaca i okolice, s posebnim atrakcijama kao što su ostava srebrnih posuda ili rimskodobna kola iz Starih Jankovaca. Osim toga, Gradski muzej Vinkovci suorganizator je *Rimskih dana*, Antičkih filmskih večeri i Festivala dokumentarnog rock

filma i ugošćuje mnoge druge događaje, te je uz Gradsku knjižnicu jedan od institucionalnih stupova kulturnog i baštinskog života Vinkovaca i okolice. Osim toga, Muzej je aktivan i na društvenim mrežama i platformama Facebook, Instagram, Youtube, Sketchfab i nastoji i na taj način doći do korisnika, pa ovim putem pozivam i sve čitatelje *Hrvatske riječi* da se o radu Muzeja informiraju i poprate nas putem interneta», kaže Hrvoje.

Gradski muzej Vinkovci osnovan je od Grada Vinkovaca i proračun Grada je najveći izvor financiranja.

»Osim Grada Vinkovaca, izvori prihoda su vlastita sredstva, te Ministarstva kulture Hrvatske i Županije Vukovarsko-srijemske. Prošle godine Muzej je ostvario nešto više od 20% udjela vlastitih prihoda u strukturi, prihodi

prostora. Postavi nisu povezani već djeluju kao samostalne cjeline, Arheološki pokriva razdoblje od 6200 godina prije Krista do 800. godine i čiji je generalni koncept šetnja kroz vrijeme, odnosno isticanje karakterističnih tehnologija, sirovina i običaja i njihovog napretka kroz vrijeme, a Etnološki postav prezentira tradicijsku baštinu Vinkovaca i vinkovačkog kraja u 19. i 20. stoljeću u svojoj raskoši. U Arheološkom stalnom postavu predstavljen je tek manji dio iznimno važne i zanimljive kolekcije koja se čuva u Muzeju, dok bi realizacija novog kompleksa pružila priliku za prezentaciju još predmeta. Moram napomenuti da su Vinkovci iznimno značajan i zanimljiv lokalitet s kontinuitetom života od 6200. godina prije Krista do današnjih dana. Povoljan geografski položaj, dostu-

pnost izvora vode i hrane i blizina glavnih prometnica glavni su uvjeti koji su potaknuli stalni boravak ljudi na ovom mjestu, što je stvorilo iznimno zanimljive i bogate arheološke slojeve, a brojne seobe i ratovi ostavili su velikog traga i na ostalim razdobljima. U muzeju trenutno djeluje deset odjela: Arheološki, Etnološki, Galerijski, Povijesni, Numizmatički, Konzervatorsko-restauratorski, Dokumentacijsko-informatički, Knjižnica i Pedagoško-edukativna i Služba općih poslova.«

Restauratorska radionica

Pojasnite našim čitateljima što je restauratorska radionica u ovome muzeju?

»Konzervatorsko-restauratorska radionica u Muzeju zapošljava četiri radnika i specijali-

zirana je za rad na arheološkom metalu i suvremenom tekstilu. Budući da je Arheološki odjel Muzeja godišnje u prosjeku provodi oko 180 dana na zaštitnim istraživanjima, u Muzej se slijevaju velike količine materijala, a s obzirom na mrežu suradnika i korištenje i detektora za metal u radu i velike količine metalnih nalaza. Budući da su restauratori za metal i radionice u Hrvatskoj zatrpane, a prosječni rokovi čekanja prelaze pet godina, 2015. smo uspjeli opremiti i proširiti vlastitu radionicu za metal na čelu s **Edinom Balić**, diplomiranom arheologinjom. Osim vlastitog, radionica obrađuje materijal i za druge ustanove i pojedince, što je važan aspekt u financijskoj održivosti i općenitog skraćivanja rokova kada je obrada i objava arheološkog materijala u pitanju. Osim metala, radionica obrađuje i tekstilnu građu koja najvećim dijelom potječe iz Etnološkog i manjim dijelom iz Povijesnog odjela«, kaže Hrvoje Vulić.

Zvonko Sarić

od Grada Vinkovci bili su 77%, a ostatak otpada na gore navedene izvore financiranja. Kod vlastitih prihoda značajan prihod muzej ostvaruje od najma poslovnog prostora – Gradska kavana i prodaje suvenira i ulaznica, dok najveći dio prihoda čine zaštitna arheološka istraživanja. Iako su posljednja i tekuća godina krizne u financijskim aspektima, zahvaljujući vrlo dobroj suradnji s gradonačelnikom **Ivanom Bosančićem** i Gradom Vinkovcima, kao i velikom broju zaštitnih arheoloških istraživanja uspjeli smo sačuvati radna mjesta i ne smanjivati plaće, pa čak i realizirati određene kapitalne investicije.«

Stalni postavi muzeja

S Hrvojem Vulićem razgovarali smo i o koncepciji stalnog postava ovog muzeja.

»Gradski muzej Vinkovci trenutno ima realizirana dva stalna postava: Arheološki i Etnološki, dok Povijesni i Galerijski odjeli nemaju stalne postave uslijed nedostataka

Subotica kao »Mala Venecija«

Sigurno će se mnogi pitati što je pak sad smislio kolumnist kada je usporedio naš prašnji- vi grad, bez rijeke s biserom Jadran- skog mora. Usporedba ima nekoliko osnova. Sudeći po prvoj geodetsko- inženjerskoj karti, tj. osnove slobodnog kraljevskog grada Subotice, koju je po narudžbi izradio inženjer iz Arada **Mihály Könyves-Tóth** 1884. godine na teritoriju grada bilo je više od petnaest većih ili manjih mostova. Danas iz TV reportaža možemo vidjeti slike poplav- ljene Venecije i Trga sv. Marka. To se događa i našem centru kada nakon jednog većeg pljuska ili provale oblaka cijeli centar pliva u vodi i kada je ne- mogući prijelaz iz jednog dijela grada u drugi, jer su dva podvožnjaka također poplavljena. Neiskusni ili malo samo- uvjereni vozači često dozvole svojim vozilima da se brčkaju u prljavoj vodi. Neupućenima svi su krivi, uglavnom JKP *Vodovod i kanalizacija*, ali vjerujte mi: ponekad su i oni nemoćni, prije svega zbog naše oholosti da verujemo kako možemo ukrotiti i pobijediti prirodu. Na koncu, da su gradski čelnici, a potom i inženjeri, drugačije razmišljali i odlučivali, ja mogu zamisliti i jednu »futurističku Suboticu« na obali jedne manje rijeke, tj. kanala. No, da krenemo od početka.

Bujična »rijeka«

Mihály Könyves-Tóth je premjerio i visinski cijeli teritorij tada teritorijalno manjeg grada djelimično i okoline, bu- dući da mu je jedan od zadataka bio i izrada prijedloga kanalizacije grada. On je ustanovio da svi prirodni vodeni tokovi teku u Paličko jezero. Također je konstatirao da su ovi vodotokovi uglavnom potoci, osim kada padnu ljetni pljuskovi i postanu bujice. Za potrebe monografije **Istvána Iványija** izradio je i jednu skicu s nadmorskim visinama terena i dna vodotoka. Prvi gradski inženjer **Leopold Kovács** je 1778. godine nacrtao osnovu tadašnjeg (pri- je dobijanja statusa) slobodnog kraljevskog grada Maria Theresiopolisa. Grad Subotica sastajao se od grupe kuća izgrađenih na višim dijelovima, na hatovima i gredama, iz- među kojih su se prostirali niži dijelovi, ritovi, mlake i bare i tekli vodotokovi. Kombinirajući ove dvije karte u svojoj knji- zi *Stepski grad* nacrtao sam neku vrstu geografske karte nekadašnjeg terena na kojem leži naš grad. Praktično, grad je na dva dijela dijelila jedna bujična riječna dolina usječena u les (žuta zemlja). Širina doline bila je između

Veduta iz 1697. godine

300-500 m. Obale su bile strme, vi- sine dva-tri i više metara (sl. 1). Zato je suhozemni prijelaz preko ove doli- ne istovremeno bio i vojno-strateška točka. Tu je bio i prvi most kojeg je od najstarijih dana branila i nekakva zemljana utvrda na kraju jedne više grede (danas okolina Franjevačke crkve). Ova greda koju danas, bar jedan njen dio, zovemo Bajnat bila je teritorij gdje su se naselili ljudi, još u kameno doba. Naselje se opskr- bljivalo pitkom vodom iz jednog pri- rodnog izvora, koja je kasnije dobio ime Petreševa česma.

Prva slika grada

Pobjedonosna armija **Eugena Savojskog** poslije Senčanske bitke krenula je prema Dunavu i ulogorila se na tzv. žutoj obali Paličkog jezera 28. rujna 1697. godine. Sačuvana

su dva crteža (nepoznatog autora) ovog logora (originali u Beču, Ratni arhiv). Jedan je s perom, drugi je vjerojat- no naknadno i koloriran. On je nacrtao i vedutu naselja koja se zvala »Sabatska« koja leži na jednom uzvišenju, okružena vrtovima i vinogradima, a kroz nju protiče jedna riječica koja se ulijeva u jednu »vodenu površinu koja sa- kuplja kišnicu«. Uz vodotok vodi i put u gradić. Vojska je

Vodotokovi, bare, crtkaste linije strme obale

krenula preko Subotice, prema Meljkutu i Baji, što je dokaz strategijske važnosti našeg grada. On je ležao na jedinom i najstarijem putnom pravcu između Dunava i Tise, kog su koristili stari Rimljani i Sarmati u Barbaricum, ali i srednjo- vjekovni trgovci tzv. Kalicov put, zapravo put iz zapadnog do istočnog dijela Europe. Vojska je u Sabatsku ušla preko jednog mosta, koji je bio izgrađen preko potočića kojim je tekla voda iz Malog Paliča u Veliki. On i danas postoji, kod pročistača. A mi ćemo i dalje ploviti!

Znanje + podobnost = član(ica)

Što bi trebale biti reference prilikom nečijeg izbora u neko državno tijelo? Zna se: stručnost koja udovoljava traženim kriterijima, a zatim i sve prateće kategorije poput onih o državljanstvu, da dotična osoba nije kažnjavana niti se protiv nje vodi kazneni postupak i slične formalnosti koje se, ovjerene, prilažu uz vlastiti životopis (ako se ovo posljednje uopće traži). U slučaju da je natječaj, baš onako, zahtjevan, uz formalni dokaz o stručnosti traži se i onaj koji je potvrđen u praksi: objavljeni radovi u stručnoj literaturi, sudjelovanje na istim takvim skupovima, možda čak i preporuke. Tako to, ukratko, izgleda u idealnim uvjetima: znanje prije svega, i to ono koje je potvrđeno u praksi.

Kako to, međutim, izgleda u svakodnevnoj praksi kod nas? Zna te i sami. Dovoljno je samo da se promijeni vlast, pa da se i državni aparat, od savjetnika i pomoćnika u Vladi do činovnika u Gradskoj kući i javnim komunalnim poduzećima, pretumba naglavačke sa sve novim stručnjacima koji su do tada ne samo bili nepoznati i u praksi nepotvrđeni nego i nepravredno zapostavljeni. Preko noći se, samo ako to netko prati, nađe tu mjesta za bližu i daljnju rodbinu, prijatelje, susjede... Nešto poput želja, čestitaka i pozdrava.

Tako se, eto – da navedemo samo jedan svjež primjer od nekoliko desetaka tisuća sličnih – našlo mjesta i za predsjednicu Bunjevačkog nacionalnog savjeta (BNS) **Suzanu Kujundžić-Ostojić** u Nacionalnom vijeću za kulturu. Gledano iz perspektive aktualne vlasti – gledano, dakle, onako kako stvari stoje – predsjednica BNS-a u potpunosti ispunjava idealne, a tražene uvjete: zajedno s redateljem **Anđrásom Urbánom** dolazi iz redova nacionalnih manjina, ženskog je spola (uvjet o rodnoj ravnopravnosti), ispred svog imena stoji »dr.«, objavila je – zajedno s **Anom Popov** – *Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika*, državljanka je Srbije... i, samo da nečijim nemarom nije davno izostavljen, ispunjava i nekoć prijeko potrebni uvjet, onaj o moralno-političkoj podobnosti. To što se neki tamo bune da im nije najjasniji način na koji je izabrana u ovo časno tijelo (ne na sjednici Koordinacije nacionalnih vijeća nego su članovi za nju glasali elektroničkom poštom!) više je potvrda naprijed rečene i formalne i u praksi potvrđene podobnosti i služi za zabavu malobrojnih radoznalaca u ove dosadne, sparne dane nego li što će se

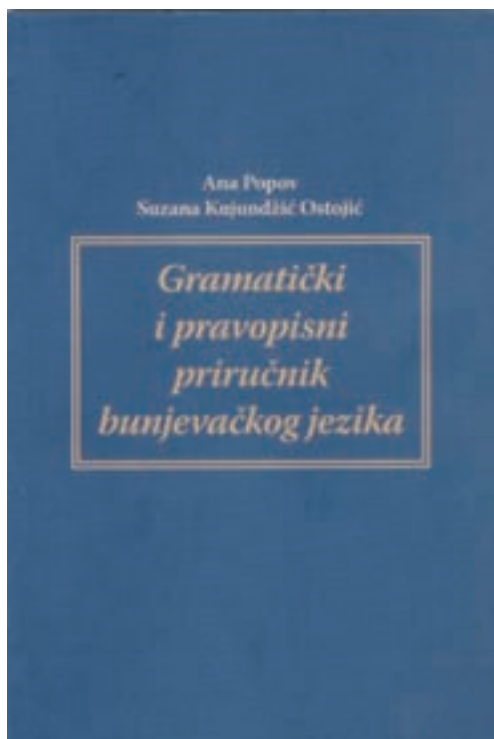
netko ozbiljno pozabaviti proceduralnim problemom ovog pitanja. Uostalom, da je nekome – na čelu s Nacionalnim vijećem za kulturu – stalo do toga da se bavi proceduralnim pitanjima vezanim za izbor članova ili rad Nacionalnog vijeća za kulturu već odavno bi mu nešto postalo sumnjivo, jer je na sajtu Nacionalnog vijeća za kulturu posljednja objavljena informacija priopćenje Nacionalnog vijeća za kulturu povodom ugrožavanja građanskih prava samostalnih umjetnika od 15. prosinca 2016., i to u rubrici

»aktualno«! A prvo što vas dočeka na istom mjestu kada ga potražite na netu je informacija da su članovi Nacionalnog vijeća za kulturu na tridesetšestoj (da, tako piše) sjednici za svog predsjednika, na jednogodišnji mandat, izabrali **Miletu Prodanovića**, slikara, profesora i književnika – ooo, kao da je jučer bilo – 4. veljače 2015.!

I prije nego li netko od budućih članova Nacionalnog vijeća za kulturu skrene pažnju administratoru da mu je istekao (peto)godišnji odmor, pred dr. Suzanom Kujundžić-Ostojić potencijalno se može pojaviti problem prilikom susreta s, recimo, **Zlatom Bojović** iz Odeljenja za jezik i književnost u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti: pokazati joj *Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika* ili ne? Ako ova, recimo, baš predano radi svoj posao, eto moguće blamaže,

jer... kako objasniti elementarnu nepismenost kojom ova knjižica vrvi? Ako je, pak, onako blaga, dobronamjerna – pa još prema tako simpatičnim manjinskim zajednicama – eto prilike za razvijanje jednog divnog prijateljstva kroz razmjenu iskustava i savjeta. A zašto ne: i pokloniti joj kapitalno djelo na čijim koricama piše da je bunjevački – jezik, Bog te mazo! I zašto bi se zaustavilo (ili se kaže: »zaustavila«?) samo na Bojovići? Pa, valjda su i ostali članovi ravnopravni i kao ljudi koji dolaze iz kulture možda također zainteresirani da se upoznaju s tako egzotičnom pojavom kao što je inducirano rađanje jezika iz prastarog ploda za kojeg se do jučer vjerovalo da je govor? Tko zna: možda se iz ovih susreta rodi i neka kazališna predstava, a zašto ne i film s naslovom *Jadi starog dijalekta!* Mogućnosti je tako puno, a vremena... E, to ovisi o razumijevanju. A ono – okreni-obrni, eto nas opet kod podobnosti.

Z. R.

Aktualni projekti Caritasa Srem

Pomoći ljudima

»Kroz rezultate koji su trenutno ostvareni u projektu YourJob više od 160 mladih je došlo na individualno savjetovanje do našeg ureda. Dvadesetoro njih uspjelo je dobiti stručnu praksu koju su realizirali u nekoliko kompanija na teritoriju Rume ili Iriga. Također, pet mladih osoba je dobilo grant za pokretanje vlastitog posla« kaže Petar Dujić

Biskupijski Caritas Srem u ovom trenutku ima desetak aktualnih projekata koji se implementiraju na teritoriju Srijemske biskupije. Projekti se uglavnom odnose na rad s mladima, rad sa starima, rad s institucijama i s drugim organizacijama civilnog društva, te s migrantima koji se nalaze na području šidske općine. Svi ovi projekti koji se implementiraju na teritoriju Srijemske biskupije korisni su za osobe koji su direktni korisnici projekata, jer im se na taj način pomaže u ostvarivanju njihovih prava, poboljšanju kvalitete života i uvjeta u kojima žive. Caritas Srem također ima odličnu suradnju s Caritasom Hrvatske, a pored toga i odličnu suradnju s Caritasom Đakovačko-osječke nadbiskupije. Caritas Hrvatske je prošle godine bio jedan od donatora za projekt pomoći siromašnoj populaciji u Srijemu, a pokrenuta je i akcija za nastradale ljude od potresa u Petrinji i u Sisku. Prikupljeno je 10.000 eura. Novac je prebačen na račun Sisačke biskupije za pomoć nastradalima u potresu. Jedan od također veoma značajnih projekata je projekt *YourJob* koji se implementira već dvije i pol godine u Srijemskoj biskupiji, točnije u općinama Irič i Ruma. Riječ je o regionalnom projektu koji ima za cilj osnaživanje mladih starosne dobi između 15 i 30 godina.

Suradnja s više institucija

Svi aktualni projekti Caritasa Srem su regionalni, što znači da se implementiraju na više područja na Balkanskom poluotoku: Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori,

Albaniji, Makedoniji, a pored toga bilo je i nekoliko lokalnih projekata koji su implementirani samo na teritoriju Srijemske biskupije u okviru direktne pomoći ljudima.

»Kroz sve ove godine rada Caritas Srem je ostvario suradnju s raznim državnim institucijama. Ona je na visokoj razini, ali uvijek ima mjesta za poboljšanje suradnje. Važno je napomenuti da smo u prethodnih šest godina ostvarili dobru suradnju s više veleposlanstava, prije svega s Veleposlanstvom Hrvatske i Veleposlanstvom Norveške, koji su prethodnih šest godina bili jedni od glavnih

donatora različitih Caritasovih projekata u Srijemskoj biskupiji. Od prošle godine imamo novu suradnju sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Caritas Srem je prošle godine aplicirao na njihov poziv. Jedan od projekata nam je odobren i on se odnosi na pomoć u nabavi ogrjeva za zimu starim i nemoćnim

osobama. Važno je napomenuti da je Caritas Srem u proteklom periodu potpisao memorandum o suradnji i razumijevanju s Pokrajinskim tajništvom za gospodarstvo i turizam. Ova suradnja će se najviše ogledati kroz projekt *Your job*, odnosno najviše će biti namijenjen mladim osobama kako bi lakše mogli doći do posla. Kroz ovaj me-

morandum Caritas pokreće suradnju s Edukativnim centrom u Novom Sadu koji će biti na raspolaganju mladim osobama za svaku dodatnu kvalifikaciju, prekvalifikaciju ili za svako drugo njihovo stručno osposobljavanje, kako bi što lakše došli do posla», ističe koordinator Caritasa Srem **Petar Dujić**.

Savjetovanje i stručna praksa

Projekt *YourJob* je financiran od Caritasa Austrije, austrijske razvojne agencije i organizacije *Yunus Socialbusiness Balkans*. Projekt mladim osobama nudi priliku u tri pravca. Jedan je individualno savjetovanje gdje mlade osobe u direktnom razgovoru sa savjetnicima imaju priliku dobiti karijerno savjetovanje i vidjeti koje sve nedostatke imaju, kako bi mogli napredovati i što lakše doći do posla. Drugi pravac je prilika za mlade osobe koje nemaju radnog iskustva i koje steknu kroz stručnu praksu koja bi prvih šest mjeseci bila financirana od Caritasa. Kroz tih šest mjeseci mlada osoba ima priliku raditi u svojoj struci. Treći dio projekta koji se nudi mladima je prilika da apliciraju za grantove za pokretanje vlastitog posla.

»Ovo nam je prva faza projekta i održava se na dvije lokacije: u Rumi i u Irigu. Plan je da se u budućnosti projekt proširi i na ostala mjesta u Srijemu. Kroz rezultate koji su trenutno ostvareni u projektu *YourJob*, preko 160 mladih je došlo na individualno savjetovanje do našeg ureda. Od njih 160, 20 osoba je uspjelo dobiti stručnu

praksu koju su realizirali u nekoliko kompanija na teritoriju Rume ili Iriga. Također, pet mladih osoba je dobilo grant za pokretanje vlastitog posla. Tako su u Rumi pokrenute razne biznis ideje kao što je tepih servis, salon za uljepšavanje pasa, salon ljepote za žene, rasadnik cvijeća i jedan salon za ljepotu i masažu u Irigu. Trudimo se da ostvarimo što više kontakata s lokalnim institucijama, odnosno s Nacionalnom službom za zapošljavanje u općinama, u uredima za mlade i drugim relevantnim državnim institucijama kako bismo poboljšali položaj mladih u današnjem društvu i olakšali im izlazak na tržište rada. Poseban akcent stavljam na mlade osobe s invaliditetom i pripadnike nacionalnih manjina, kao i teže zaposlive kategorije. Sve njih želimo pomoći da što lakše izađu na tržište rada i dođu do željenog zaposlenja», kaže Dujić.

U okviru nekoliko projekata koji su se bavili pandemijom covid-19 Caritas Srem je prošle i ove godine pomagao nekoliko zdravstvenih institucija na području Srijema.

Pomognute su Opća bolnica Srijemska Mitrovica, domovi zdravlja u Šidu i Staroj Pazovi, kao i ambulanta u Golubincima. Želja im je bila pomoći lokalnim zdravstvenim institucijama najosnovnijim materijalom za rad, EKG-om i defibrilatorom za potrebe Doma zdravlja Šid.

»Caritas nastavlja dalje s implementacijom trenutnih projekata. Paralelno s time prate se svi natječaji i pozivi za podnošenje projekata. Nastojimo da ih dobijemo što više, a sve u cilju da stanovništvu u Srijemskoj biskupiji poboljšamo kvalitetu života. U planu nam je i novi projekt za mlade. U fazi smo njegovog pisanja i cilj nam je da se aktivnosti s projekta *YourJob*, koji se sada implementira u Rumi i Irigu, proširi na druge općine u Srijemu», kaže na kraju razgovora naš sugovornik.

S. D.

Jelena Lekić, studentica Medicinskog fakulteta u Novom Sadu i **Branislava Skakavac**, studentica završne godine Ekonomskog fakulteta u Novom Sadu, dobitnice su grantova u dopunskom krugu dodjele bespovratnih sredstava za pokretanje privatnog biznisa u okviru projekta *YourJob*. Jelena u Vrdniku otvara salon ljepote s akcentom na masaže, a Branislava u rodnoj Rumi pokreće proizvodnju i prodaju rezanog cvijeća, za početak samo jedne vrste – lizijantusa.

Kuća naše župe – kuća naše nade

Sve u svoje vrijeme, a u stvari kad dragi Bog kaže, tako je u život udruge KUDH *Bodrog* ušla početkom 2020. godine, točnije potpisivanjem ugovora između župe i udruge 11. veljače, kuća župe sv. Petra i Pavla, koju su napustile posljednje dvije časne sestre 1992. godine. Radi se o kući s dvanaest prostorija, četrdeset dužnih metara hodnika, dva podruma, kući s dvorištem dugačkim devedeset, a širokim na nekim mjestima i šezdeset koraka (metara).

»Sigurno su se članovi udruge potajno nadali da će se i taj trenutak dogoditi, možda su pojedini bili i sumnjičavi, možda su i danas neki sumnjičavi, možda su se neki obradovali da udruga neće znati što i kako s prostorom, možda su neki imali druge ideje što s kućom, no prvi koraci, pa svi naredni, pokazali su ozbiljnost nakana kako župe tako udruge i svih onih koji štuju i pomažu njen rad, svih onih kod kojih se probudila nada da se može više, bolje, raznovrsnije, originalnije, svih onih koji plove brodom čija jedra gone vjetrovi vjere i nade da je i u ovo teško vrijeme moguće naći novih motiva za očuvanje identiteta Hrvata Šokaca u Monošturu. U stvari, pozi-

vajući se na prvu rečenicu ovog teksta jasno je da je tako trebalo i biti. Monošturu koji »spava« na obodima Gornjeg Podunavlja, Monošturu kojeg grle vode novih tokovi »starog« Dunava, vode Velikog bačkog kanala i kanala DTD, Monošturu koji vapi za formiranjem ozbiljnije i raznovrsnije turističke ponude, Monošturu raju za lovce i ribolovce, Monošturu raju za ekološke i etnološke, Monošturu u kome se još glasno čuje šokačka rič, u kom ikavica nije strani govor, Monošturu u kojem se još njeguju s ponosom identitetski – hrvatski korijeni, Monošturu koji još ima šta pokazati, ponuditi i dati potrebna je ova kuća, kuća naše župe u novom ruhu s novim sadržajima«, kaže predsjednik KUD-a Hrvata *Bodrog* **Željko Šeremešić**.

Po završetku obnove-rekonstrukcije većina prostora kuće imat će funkciju izložbeno-muzejskog prostora u kome će Hrvati Šokci Monoštora predstaviti svoje identitetske odrednice, a to su vjera, kultura, običaji, nošnja i još puno toga što će dati jednu dubinsku, široku predstavu što je bio Monoštor, što jeste a što će, nadaju se u ovoj udruzi u budućnosti biti.

»Naravno, sve će također biti predstavljeno i u jednom širem kontekstu vezanog za turističko predstavljanje našeg identiteta te i samog mjesta. U kući su već uveliko u tijeku radovi na zamjeni, vađenja starih, većinom drvenih podova i stavljanja novih, zamjena stare-oštećene stolarije, vanjske i unutarnje, zamjena električnih instalacija, zamjena dijela krovišta i popravak ostalog dijela krovišta, radovi na izgradnji novih toaleta, kuhinje, eventualno soba za noćenje, rješavanje komunalnih problema, uređenje i osmišljavanje dvorišnog dijela. Radi se etapno, kako zdravstvena i financijska situacija dozvoljava te kad to ljudski resursi omogućavaju. Po okončanju svih spomenutih i nespomenutih radova kuća će pored izložbeno-muzejskog prostora biti opremljena i za održavanje seminara, susreta, sastanaka, manifestacija te za rad udruge«, kaže Šeremešić.

Sve ovo bit će moguće uraditi uz podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća, Središnjeg ureda za Hrvate izvan republike Hrvatske, grada Đakova i Osječko-baranjske županije.

»Ovdje se posebno ističe župan Osječko-baranjske županije **Ivan Anušić**, koji svojim djelovanjem bodri sve sudionike ovog projekta te osobnim primjerom svjedoči da nas uvijek ideja ujedinjuje, da nema odustajanja, da zajedno možemo sve. I tako za godinu i pol, radom, vjerom i istrajnošću kuća naše župe postade kuća naše nade«, zaključuje Šeremešić.

H. R.

Staklara – odmor za dušu i tijelo

Staklara je u dijelu koji je pod zaštitom države kao rezervat 1. kategorije, te nije dozvoljeno graditi ništa što nije od prirodnih materijala

Mjesto za odmor je na prvu pomisao najčešće vezano za odlazak na more ili u planinu, posjet nekom nacionalnom parku ili obilazak prirodnog bogatstva neke druge zemlje. Naravno, postoje i mjesta koja nisu toliko daleko, ali dovoljno za odvojiti se od napete svakodnevice. Jedno od takvih prirodnih mjesta jeste Staklara. Staklara je plavno područje Dunava, a nalazi se osam kilometara jugozapadno od Sente. Područjem dominira velika ada s dunavcima na površini od oko 1.000 hektara, a najzanimljiviji dio je Stari Dunavac uz krivinu Dunava s velikim pješčanim sprudom kojega je stvorila ova rijeka. Zbog jake krivine ovdje obala trpi velike erozije. Na zakupljenom prostoru Udruga građana vikendaša Dunav Staklara, upravo na ovom dijelu obale, na potezu Keverča, smješteno je malo, vrlo uredno vikend-naselje Sonćana.

Naselje od prirodnih materijala

Naselje bez objekata građenih od čvrstih građevinskih materijala svojim nastrežnicama izrađenim od drveta i

trske idealno se uklapa u okoliš. Tu je i jedan broj kamp-prikolica, koje se po završetku sezone izvlače s ovih terena. Ne postoji mogućnost izgradnje trajnih objekata, jer su ovdje uobičajeni porasti vodostaja ponekad čak i nekoliko metara. UG Dunav Staklara legaliziralo je ovo područje u posljednji čas, jer ubrzo nakon toga proglašen je specijalan rezervat prirode Gornje Podunavlje, te nakon toga ne bi bilo dopušteno otvaranje novih udruženja. Ovaj dio je pod zaštitom države kao rezervat 1. kategorije, te nije dozvoljeno graditi ništa što nije od prirodnih materijala. Kamperski park je ograđen rampama na početku i na kraju, a put kojim se prolazi kroz kamp nasut je tucanikom. Kamp ima 98 mjesta u kojima najčešće borave četveročlane obitelji, a tijekom ljetne sezone ovdje boravi najmanje 400 Sonćana, ali također i mještana iz Apatina, Crvenke i Sombora.

»Na zakupljenim placevima većinom se nalaze kamp kućice, ali također su izgrađene i nadstrešnice od trske i drveta pod koje smo postavili drvene stolove i stolice radi organiziranja objeda ili kad je recimo malo veće društvo. Nije nam dozvoljeno graditi bilo što od umjetnih materija-

la, radi očuvanja okoliša, tako da se trska i drvo odlično uklapaju u prirodno okruženje. Odlazak u ovakvu prirodu je odmor za dušu i tijelo, šteta je bar jednom u životu ne posjetiti Staklaru», govori **Janko Popović**, bivši predsjednik UG Staklara.

Uživanje kraj Dunava

Cesta duga 200 metara nasuta tucanikom omogućava posjetiteljima prolazak automobilom, ali i olakšava šetnje u kišnim danima. Kamperi s vremena na vrijeme organiziraju akcije čišćenja okolice kako bi bilo ugodno i njima, ali i prolaznicima koji povremeno svrate uživati u pogledu i nadisati se svježeg zraka. »Redovito održavamo placeve čistima, nosimo otpad, pokosi se trava gdje je potrebno. Prirodni ili eko otpad se smije baciti u prirodu, ali stvari poput plastičnih boca, čaša i ostalih umjetnih materijala su strogo zabranjene. Godišnja članarina iznosi ti-

suću dinara i tko ima člansku knjižicu slobodno može raširiti šator na ledini, mada većina članova ima zakupljene placeve. Svatko tko je član može slobodno boraviti na Staklari koliko želi, no zna se, mora za sobom i počistiti. Šetnje su slobodne za sve koji dođu, ali također se moraju poštivati pravila koja važe i van kampa poput toga da navečer nakon određenog vremena nema narušavanja mira glazbom ili vikanjem. Ipak se ljudi tu dođu opustiti i odmoriti od svakodnevne buke«, kaže Popović.

Često znaju navratiti i biciklisti koji žele napraviti stanku, te se u kampovima uvijek nađe netko tko će ih ugostiti. Kako i sam naziv govori, Udruženje građana *Staklara* više je na volonterskoj bazi, iako postoji račun na koji se uvijek može uplatiti novac radi unapređenja izgleda kampa. Usred manjka financijskih prihoda, nisu omogućene organizirane aktivnosti i turističke ture, no uz malo ulaganja i to bi se moglo ostvariti. Kampovi su najposjećeniji vikendom, jer su tada svi slobodni i žele provesti malo vremena u miru, udaljeni od stresa. Najčešće ljudi dolaze sa svojim obiteljima, ali i provode vrijeme u prijateljskom okruženju. Roštilj, kotlić i talandara najviše se koriste u pripremanju vrlo ukusnog ručka ili večere, ali nerijetko za doručak kamperi *mađare* slaninu, kobasicu, kruh i luk.

»Vikendom ili preko ljeta, kada moji roditelji imaju godišnji, vrlo rado svi skupa odemo na Dunav. Okruženi drvećem, uživamo u hladu, a s druge strane imamo pogled na rijeku. Gdje ćeš bolje? Još ako smo sretni ruke, nakon ulova kuhamo riblji paprikaš, a nakon ručka se provozamo čamcem, što je zanimljivo djeci, ali i nama odraslima. Staklara me uvijek privlači i mogu reći da je najugodnije

mjesto za odmor nakon napornog radnog tjedna«, radošno govori **Denis Klecin**, redoviti posjetitelj kampa.

Svake godine kada je to moguće održava se Likovna kolonija koju organizira KPZH *Šokadija*. Umjetnici iz raznih mjesta pronalaze inspiraciju uz obalu Dunava, ali i u ljudima koji ih toplo i domaćinski dočekaju. Usput se mogu sresti biciklisti iz drugih mjesta koji se bentom spuste kako bi malo odmorili od prijeđene kilometraže.

»Raduje nas što možemo napraviti stanku na ovako lijepom mjestu, udahnuti malo svježeg zraka uz pogled na rijeku. Nakon ovakvog užitka, lakše nam je stići do naredne destinacije. Uvijek rado silazimo do Staklare, nije bilo nijednom da smo ju zaobišli«, uzbuđeno govori stariji bračni par, nastavljajući put ka graničnom prijelazu.

Sve manje vremena ljudi pronalaze za užitak, ali nakon doista iscrpljujućeg tjedna svima dobro dođe po koji sat na Dunavu, u sjeni drvjeća s pogledom na rijeku, uz cvrkut ptica, miris trave i poljskog cvijeća. Nije na odmet ni po koja šalica kave, a dok je ovako vruće ne škodi ni čaša dobro ohlađenog piva. Treba samo pronaći vrijeme i prepustiti se doživljaju.

Maja Simić

Tribina Fondacije *Cro-Fond* u Srijemskoj Mitrovici

»Ne potcjenjujem kulturu, obrazovanje i druge segmente našeg življenja, ali bez stabilnih financija, bez stabilnih primanja i ekonomije, ne možemo očekivati da se naša zajednica razvija«, kazao je Zlatko Načev

Hrvatsko nacionalno vijeće i Fondacija za razvoj hrvatske zajednice *Cro-Fond* organizirali su u Srijemskoj Mitrovici tribinu »Registar poljoprivrednih gospodarstava i gospodarstvenika hrvatske zajednice u Republici Srbiji i stvaranje prosperitetnog fonda za njihovu podršku«. Voditelji tribine bili su predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin**, član Predsjedništva DSHV-a i pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo **Mladen Petreš** i u svojstvu domaćina **Zlatko Načev** iz Hrvatskog kulturnog centra *Srijem* – Hrvatski dom iz Srijemske Mitrovice. Osim hrvatskih gospodarstvenika iz Srijemske Mitrovice, nazočili su i gospodarstvenici i vlasnici poljoprivrednih gospodarstava iz Šida, Platičeva i Nikinaca.

Naredni korak izrada registra

Na početku tribine prisutnima se obratio upravitelj Fondacije **Lazar Cvijin** informirajući ih o projektu izrade registra hrvatskih gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava Srbije.

»U tijeku je realizacija projekta putem tribina koje provodimo, gdje želimo direktno, živom riječju, upoznati ljude što hoćemo uraditi. Želimo vidjeti koji su resursi hrvatske zajednice u zavisnosti od područja kojim se oni bave i na temelju toga napraviti jedan elaborat, s kojim bismo kasnije išli pred Vladu Hrvatske i pokušali ostvariti jednu vrstu prosperitetnog fonda. Iskreno se nadamo

i vjerujemo da ćemo u tome uspjeti. Već smo ostvarili kontakte s Ministarstvom poljoprivrede Vlade Hrvatske i oni su pozdravili našu inicijativu. U sljedećoj fazi ćemo pristupiti izradi registra, gdje će u svakoj našoj točki gdje ima Hrvata biti koordinator popisa. Bit će dva popisna obrasca: jedan za gospodarstvenike, jedan za poljoprivredna gospodarstva. Taj obrazac, među ostalim, sadrži podatak o tome koju vrstu potpore ljudi očekuju. Mislim da ćemo poslije realiziranja ovog projekta moći vrlo konkretno razgovarati, budući da ćemo tada imati saznanja kojim ljudima je najviše potrebno pomoći«, izjavio je Cvijin, ističući da su na osnovu dosadašnjih razgovora s ljudima došli do zaključka da su najveći problemi u poljoprivredi.

»Svi znamo da su direktni poticaji koje država daje vrlo mali u odnosu na okruženje. Oni su na razini od 34 eura, dok je u Hrvatskoj od 300 do 600 eura po hektaru. To automatski naše ljude stavlja u težak položaj, jer nisu konkurentni. Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske je podržao za sada ovu akciju. I oni su zainteresirani da saznaju sve podatke koje ćemo mi prikupiti«, rekao je Cvijin.

Ugrožen opstanak seoskih područja

Na tribini je govorio i Mladen Petreš, koji je, među ostalim, upoznao prisutne gospodarstvenike iz Srijema o aktualnim natjecajima APV iz područja poljoprivrede, te im ponudio pomoć u apliciranju na postojeće pokrajinske fondove.

»Pripadnici hrvatske zajednice u Srbiji su mahom ljudi koji žive na zemlji i od zemlje. Upravo iz tog razloga,

a sa saznanjem da su poljoprivredna gospodarstva u suštini usitnjena, dolazimo do zaključka da je održivost takvog života u ruralnim područjima sve više ugroženo, što zbog cijena koje nisu uvijek sigurne i stabilne, do pojave nepredvidivih situacija, poput pandemije i ovogodišnje suše. Sama održivost takvih poljoprivrednih gospodarstava je upitna. Da bismo podigli poljoprivrednu proizvodnju na neku razinu koja bi bila što održivija i da bi naši ljudi ostajali na onim područjima gdje žive već stoljećima, pokrenuli smo ovaj projekt«, izjavio je Petreš, izražavajući zadovoljstvo što su poljoprivrednici bili vrlo zainteresirani za ovu temu, kako u Srijemu tako i u drugim mjestima u Bačkoj i Banatu gdje su održane tribine.

»Drago mi je da je ova tema pokrenuta, jer gospodarstvo i poljoprivreda su najznačajnije u pogledu naše zajednice. Ne potcjenjujem kulturu, obrazovanje i druge segmente našeg življenja, ali bez stabilnih financija, bez stabilnih primanja i ekonomije, ne možemo očekivati da se naša zajednica razvija. Mislim da je ovo dobra prilika da se pruži podrška našim ljudima koji žive u Srbiji, pogotovo u trenucima kada su sve izraženije migracije. Ovo nije nešto što će spriječiti ljude da odu, ali će svakako dati podršku i pomoći će onima koji namjeravaju ostati ovdje. Nadam se da će u narednom periodu akcija imati bolji odaziv i da će se ljudi upisati u registar. Kada se kompletira popis, očekujemo konkretne odgovore od Hrvatske«, istaknuo je Načev.

Prisutni gospodarstvenici predložili su da se tribine održe i u seoskim sredinama u Srijemu kako bi ljudi bili bolje informirani. U cilju bolje informiranosti Cvijin je pozvao gospodarstvenike da redovito prate *Hrvatsku riječ* i druga glasila na hrvatskom jeziku i internetsku stranicu HNV-a.

S. D.

ZKVH na 12. Danima Luke Botića

KAŠTEL LUKŠIĆ/ ĐAKOVO – Đakovački kulturni krug u suradnji s Udrugom Opor-Botići iz Kaštela 12. puta organizira *Dane Luke Botića*, kulturnu manifestaciju koja nosi ime po velikom hrvatskom književniku **Luki Botiću** (1830. – 1863.), koji svojim životom i djelom i danas povezuje hrvatski sjever i hrvatski jug.

Otvorenje ovogodišnje manifestacije bilo je 19. kolovoza u Kaštel Lukšiću, dvorcu *Vitturi*. Uz prigodan program, otvorena je i izložba »150 godina bunjevačkih i šokačkih novina«. U kaštelanskom dijelu programa sudjelovali su dr. **Jurica Botić**, **Mirko Ćurić**, **Tomislav Žigmanov** (Subotica), dr. **Ivica Đurok** i **Ivana Ćurić** (Tomislavgrad).

Đakovački dio programa započinje u subotu, 21. kolovoza, u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera predstavljajući monografiju **Olge Šram Cilika Dulić Kasiba** (Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica 2020.), koja sažima opus najvažnije slikarice hrvatske naive koja djeluje izvan Hrvatske. Monografiju će predstaviti urednica **Katarina Čeliković** iz Subotice, a bit će otvorena i prigodna izložba crteža **Cilike Dulić Kasibe**, fotografija i dokumenata te video prezentacija njenoga opusa.

U nastavku programa, u Spomen-muzeju biskupa *Josipa Jurja Strossmayera*, bit će predstavljena knjiga hrvatske književnice **Biserke Goleš-Glasnović Karpatski listići** (Hrvatsko-ukrajinsko društvo, Zagreb 2020). Izniman događaj bit će i predstavljanje knjige **Lidije Bajuk Međimurska popevka** (Naklada *Ljevak*, 2020), nastala nakon autoričinih višegodišnjih pomnih terenskih i arhivskih istraživanja prirodne i kulturne tradicije Međimurja. Završni dio programa u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera posvećen je sjećanju na **Đuru Frankovića**, hrvatskog etnografa, književnika, urednika, novinara i pedagoga iz Mađarske, prigodom pete obljetnice smrti (2016. – 2021.), o kojem će govoriti dr. **Robert Hajszan** iz Pinkovca (Austrija) i **Mirko Ćurić**.

Tradicionalno, program se nastavlja u klupskoj atmosferi đakovačkog Rock kluba *King*, gdje će se 21. kolovoza najprije govoriti o novim pjesničkim zbirkama **Franje Džakule** i **Vlaste Markasović**, a zatim počinje program *Pjesničke posvete Luki Botiću*: pjesnička čitanja dvadeset slavonskih autora i autorica zastupljenih u Zborniku Dana Luke Botića V., u izboru **Marice** i **Željka Kovača**.

Iste večeri bit će održan solistički koncert Lidije Bajuk, a bit će proglašene i najbolje pjesme 12. Dana Luke Botića po izboru publike i dodijeliti priznanja.

Dane Luke Botića prati tradicionalni Zbornik, a pokrovitelji manifestacije su Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Grad Đakovo, Osječko-baranjska županija i Grad Kaštela. Organizatori su Udruga za revitalizaciju sela Opor – Botići i Đakovački kulturni krug, a suorganizatori Spomen-muzej biskupa *Josipa Jurja Strossmayera*, Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU Đakovo, Općina Gorjani, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, Panonski institut Pinkovac (Austrija), Naklada *Ljevak*, Rock klub *King*, Đakovo.

Izvor: Đakovački kulturni krug

Promocija knjige Nevene Mlinko Vinjete Bola

SUBOTICA – Promocija pjesničkog prvijenca **Nevene Mlinko Vinjete Bola** bit će održana u utorak, 24. kolovoza, s početkom u 19 sati u HKC-u *Bunjevačko kolo*. Knjigu *Vinjete Bola*, koja je ove godine tiskana u nakladi Matice hrvatske iz Subotice, uredila je **Klara Dulić-Ševčić** dok su ilustracije u knjizi rad **Ružice Miković-Žigmanov**. Na promociji će govoriti autorica Nevena Mlinko i urednica knjige Klara Dulić-Ševčić, a razgovor će moderirati **Nela Skenderović**. U programu će sudjelovati glazbeni sastav *Duo libri* i **Katarina Ivanković Radaković**, koja će kazivati stihove. Knjiga će se moći kupiti po promotivnoj cijeni od 400 dinara.

I vojvođanski Hrvati na Ljetnoj školi folklora

ZADAR – **Senka Horvat** iz HKC-a *Bunjevačko kolo* i **Nenad Temunović** iz HGU *Festival bunjevački pisama* sudjelovali su na ovogodišnjoj Ljetnoj školi hrvatskog folklora, koja je održana od 1. do 12. kolovoza u Zadru. Riječ je o dugogodišnjem projektu Hrvatske matice iseljenika koji je namijenjen ponajprije obrazovanju voditelja i članova hrvatskih folklornih i tamburaških sastava u izvandomovinstvu.

Ovog ljeta polaznici su učili o nošnjama, plesovima, pjesmama, glazbalima (tambure i tradicijska) hrvatskoga alpskog područja, točnije Hrvatskog zagorja, Karlovačkog pokuplja, Jaskanskog prigorja i polja, Podravine, Gorskog kotara i Grobinštine, Istre, Međimurja, te plesovima i glazbi gradišćanskih Hrvata. Zbog izvanredne epidemiološke situacije, polaznika je bilo 30-ak, znatno manje nego inače.

HKC Bunjevačko kolo u Neumu

NEUM – Večer hrvatskog folklora u Neumu okupit će trinaesti puta brojna kulturno-umjetnička društva iz BiH i regije, a na ovoj manifestaciji pod nazivom »Oj kamenu rodni moj« sudjelovat će i folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Po riječima organizatora na ovoj manifestaciji se očekuju oko 300 sudionika, a svoj dolazak osim spomenutog najavila su društva i skupine iz Gevgelije, Ivanić-Grada, Knina, Širokog Brijega, Čapljine, Neuma i Metkovića.

Manifestacija koja će okupiti folklorashe bit će održana 21. kolovoza kada će u 20 sati krenuti svečani defile svih sudionika, a potom će se uslijediti nastup svih izvođača.

Govor Josipa Vukovića Đide na sprovodu Stjepana Radića, posveta zastave u Somboru

14. kolovoza 1938. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su 12. kolovoza odslužene zadušnice za bivšeg predsjednika HSS-a **Stjepana Radića**. Zadušnice je služio u župnoj crkvi vlč. **Marko Kupunović**, a sudjelovalo je brojno građanstvo i seljaštvo. Poslije zadušnice održan je sastanak u Hrvatskom domu. Sutradan, 13. kolovoza, odslužene su zadušnice još u Bregu i Monoštoru. Naročito su svečane bile zadušnice u Monoštoru, gdje je održan spomen na mjestu gdje je Stjepan Radić održao svoju posljednju javnu skupštinu 16. lipnja 1928.

15. kolovoza 1928. – *Dom* prenosi govor **Josipa Vukovića Đide** na sprovodu **Stjepana Radića** u Zagrebu: »Vojvodina, i ona hrvatska i ona srbska, teško kuka i cvili nad smrću Tvojom, nad crnim udesom, koji nas u posljednje vrijeme prati kao mora. Vojvodina je jedino od Tebe čekala, da ćeš nam ovu milu domovinu dovesti u red središnjih država. Onaj vijenac žitnog klasja, koji ćemo danas mi subotički Hrvati položiti nad Tvojim grobom, primi kao znak duboke i neizmjerne žalosti prema Tebi, kao znak naše žalosti nad Tvojom smrću. Subotički Hrvati plaču i cvile za Tobom, jer Ti si bio onaj, koji si nas dignuo na vlastite noge, otvorio oči, pokazao stazu, kojom moramo ići da dođemo do prave slobode. U ime Vojvodine hrvatske i srbske, a naročito u ime vojvođanskih Hrvata, ja se opraštam s Tobom i kličem Ti. Slava!«

16. kolovoza 1936. – *Naše slovo* sumira srpsku politiku prema Bunjevcima u proteklih 16 godina riječima: »Grešilo se prema Bunjevcima«.

17. kolovoza 1927. – *Dom* izvještava o putu predsjednika HSS-a **Stjepana Radića** kroz Srijem. Uz put je Radić održao govore pred svojim pristašama u Kukujevcima, Sotu, Petrovaradinu, Novom Slankamenu i Rumi. Dana 16. kolovoza poslije podne stigao je u Suboticu, gdje je održana velika javna skupština HSS-a. Govorili su **Mirko Ivković Irvandekić** i **Matija Išpanović** iz Subotice i **Matija Kolar** iz Sombora.

18. kolovoza 1917. – *Hrvatska njiva* piše: »Bunjevci žele, – kad već nemaju svojih škola – bar jednu 'horvatsku gramatiku' i hrvatskih knjiga«.

19. kolovoza 1938. – *Subotičke novine* javljaju da je 14. kolovoza u Somboru posvećena nova zastava HKD-a *Mirosljub*. Na ovoj svečanosti sudjelovali su i gosti: HPD *Neven*, Hrvatska kulturna zajednica, Pučka kasina, obje podružnice Katoličkog divojačkog društva, I. podružnica Bunjevačkog momačkog kola, te Radnici križari sv. Roka

iz Subotice; hrvatska pjevačka društva *Lipa*, *Frankopan* i *Lira*, iz Osijeka, HPD *Rodoljub* iz Zemuna, HPD *Neven* iz Petrovaradina, delegacije osječkih društava *Kuhač*, *Zrinjski*, Hrvatske žene i Hrvatskog doma i HPD *Preradović* iz Đakova. U karmelićanskoj crkvi je kapelan **Ante Skenderović** služio misu, za vrijeme koje je HPD *Neven* pjevalo *Hrvatsku misu Rudolfa Matza*. Na orguljama je svirao **Albe Vidaković**, učenik Papinske glazbene akademije u Rimu. Poslije službe župnik Antun Skenderović je održao propovijed, te je posvetio *Mirosljubovu* zastavu. Nakon toga je u Hrvatskom domu održano zborovanje. Govorili su predsjednik *Mirosljuba* **Antun Matarić**, izaslanik predsjednika HSS-a **Stjepan Hefer** iz Osijeka, kuma zastave **Klara Stipić**, **Aleksa Kokić**, **Pero Novaković** i **Josip Vuković Đido** iz Subotice. **Ivan Malagurski** je u ime HPD-a *Neven* iz Subotice svezao traku zastave. **Stanko Tomić** je pročitao govor odsutnog narodnog zastupnika **Grge Vukovića**.

20. kolovoza 1911. – *Naše novine* javljaju da će 20. kolovoza **Blaško Rajić** biti svečano ustoličen za župnika u crkvi Sv. Roka u Subotici.

Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivana Kujundžića, svećenika (I.)*

Knjižnica osnovana prije 75 godina

Poznato je da je veći dio knjižničkog fonda konfisciran za vrijeme montiranog političkog sudskog procesa 1948. protiv Ivana Kujundžića, te da je po povratku iz zatvora 1954. obnovio knjižnicu

Bibliografska istraživanja katoličkoga svećenika **Ivana Kujundžića** zasigurno su imala dvostruku i, sada to zasigurno znamo, nemjerljivu korist. Naime, dugogodišnje popisivanje knjižne baštine bačkih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca svećenika Ivana Kujundžića urodilo je 1946. godine iznimno važnim bibliografskim djelom *Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* (Subotička matica, Subotica, 78 str.) i osnivanjem Bunjevačke knjižnice *Ivana Kujundžića, svećenika*. Svoje djelo objavio je pod pseudonimom **Krešimir Bunić**, s posvetom: »Posvećeno Sinovima bunjevačko-šokačke Nane, koji dadoše sve svoje za očuvanje svete katoličke vjere i hrvatske narodnosti Bunjevaca i Šokaca«.

O osnivanju knjižnice veliki pregalac u kulturi, bibliofil, istraživač i svećenik Ivan Kujundžić piše u svom najpoznatijem djelu *Bunjevačko-šokačka bibliografija*, tiskanom 1969. kao posebni otisak iz Rada 355, JAZU (str. 674): »Godine 1946. osnovao sam Bunjevačku knjižnicu. Tu sam sakupljao djela bunjevačko-šokačkih pisaca, a i onih autora, ne Bunjevaca ili Šokaca, koji su pisali o namak«. O njegovoj zauzetosti za sadržaj knjižnice nadalje piše: »Da bih tu knjižnicu što je moguće više kompletirao, dao sam se i na prepisivanje onih djela do kojih na drugi način nisam mogao doći. U prepisivanju su mi pomagale **Marija Bajić**, **Ruža Crnković** i **Irena Mrak**. One su savjesno prepisivale cijele knjige od korice do korice. Osim jednoga svi su ti prijepisi sačuvani do danas. Ta Bunjevačka knjižnica dala je temelj i širinu Bunjevačko-šokačkoj bibliografiji, Prilogu kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata«.

U Uvodu ove iznimno značajne bibliografije Kujundžić (objavljene 1969., posthumno) napominje kako je svoje traganje za bunjevačko-šokačkim piscima i njihovim djelima počeo prije 38 godina te podsjeća na objavu prve

bibliografije 1946. koja je »izašla skromno i bez ikakve reklame u samih 500 primjeraka«, a nije mu poznato da je »barem jedan list u zemlji« notirao njezino izlaženje a »kojom su se inače mnogi služili« (isto, str. 669). Tek ju je 1967. spomenuo **Juraj Lončarević** u novinama gradišćanskih Hrvata!

Što znamo o sudbini ove knjižnice, koja je mukotrpno skupljana, uključivala brojna putovanja i potom bila temeljem jedne od najznačajnijih bibliografija bačkih Hrvata? Poznato je da je veći dio knjižničnog fonda konfisciran za vrijeme montiranog političkog sudskog procesa 1948. protiv Ivana Kujundžića, te da je po povratku iz zatvora 1954. obnovio knjižnicu. O prvom fondu možemo imati sliku već prema onome što Kujundžić piše u bibliografiji, u kojoj napominje kako »Najviše bunjevačko-šokačkih djela posjeduju danas Bunjevačka knjižnica Ivana Kujundžića u Subotici, Gradska biblioteka u Subotici i Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu« (isto, str. 675).

Što nam drugi svjedoče o knjižnici?

Ante Sekulić ima jasnu svijest o Kujundžićevoj knjižnici te u knjizi *Bački Hrvati, Narodni život i običaji* (Zagreb 1991., str. 418) piše: »Spominje također Katalog Bunjevačke knjižnice Ivana Kujundžića, ali desetak godina nakon Kujundžićeve smrti (1977.) nije se moglo potvrditi da takav katalog postoji, a još manje da je knjižnica uređena (soba u župnom dvoru sv. Roka, Beogradski put / I. Milutinovića. Međutim, treba upozoriti da je I. Kujundžić

dvaput 'skupljao' svoju knjižnicu: prvi put je bio uspješniji, knjižnica bogatija, ali je god. 1947. ostao bez nje (još se i danas mogu naći u Grad. biblioteci pojedine knjige s oznakom da su bile vlasništvo I. Kujundžića); drugi put sakupljača je prekinula smrt, a nema potvrde o naročitoj skrbi da se preostali primjerci sačuvaju i njegov 'muze' uredi svrsishodno«.

Mr. **Lazar Ivan Krmpotić** u *Subotičkoj Danici* za 1990. (str. 158) bilježi: »Sve podatke o nama, o našem narodu i našim ljudima, koji su pisali i stvarali na bilo kojem polju kulture, kao i o svemu što je o nama i našoj prošlosti netko rekao, a bilo je moguće skupiti, sve je to u tri svoje knjige sabrao naš Ivanica. Kao izbjeglica u Zagrebu, dobro koristi svoje vrijeme, studira zagrebačke knjižnice i arhive, te literaturu i sve to pčelinjim marom slaže, a onda je sve to 1946. godine objavio u obliku knjige: *Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata* (Bunjevačko-šokačka bibliografija) u izdanju Subotičke Matice (...) Bilo je to prvo izdanje u kojem je sva naša duhovna i kulturna baština sabrana u jednoj knjizi. Svjestan da tako veliki pothvat teško može biti kompletan i pregledan, Ivanica, osobito po povratku iz Niša (iz zatvora, op. a.), nastavlja sa većim marom svoj sakupljački rad, iako mu je sve njegovo književno i sakupljačko blago bilo konfiscirano i oduzeto. Sakuplja podatke, ali sada i fotografira, makar naslovne stranice, rijetkih primjeraka, listina i knjiga. Sakuplja i kompletira svoju Bunjevačko-šokačku knjižnicu, stare knjige, spise, novine, kalendare i časopise, pa tako često ponovno kupuje svoje vlastite spise, koji su mu bili oduzeti i koji su dospjeli svugdje«.

Krmpotić u Zborniku *Ivan Antunović* (br. 2-3, 1992., str. 64) u zadacima Instituta *Ivan Antunović* spominje: »Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* treba biti preuzeta prema inventarima ili zapisnicima poslije smrti Ivana Kujundžića. Trebalo bi da se u nju prenese i drugi njezin dio, koji ja poklanjam«. O sudbini ovog dijela ne možemo govoriti jer nije prenesen, a zasigurno bi oboгатio knjižnicu.

Podaci o fondu posredno

O vlasništvu knjiga najčešće nam govori pečat, koji nalazimo i u knjigama iz Bunjevačke knjižnice *Ivana Kujundžića, svećenika*. No, sudbina knjiga iz spomenute knjižnice nije nam poznata jer su brojne završile u subotičkoj Gradskoj knjižnici, ali i u privatnim knjižnicama. Kujundžić je u svojoj bibliografiji 1996. za neke publikacije naveo mjesto gdje se nalaze te bi tragom takvih zapisa bilo više nego zanimljivo usporediti koliko je knjiga sa žigom njegove knjižnice ostalo danas u njoj. Kako su prije dvadeset i pet godina neke knjige ležale skrivene na tavanu u kutijama, sanducima pod prašinom i što je njihova daljnja sudbina, saznat ćemo u nastavku.

Katarina Čeliković

Naslovnica knjige koja je bila konfiscirana i prenesena u subotičku Gradsku knjižnicu, s Karagićevom posvetom I. Kujundžiću

Emisija na hrvatskom jeziku na Radiju *Fruška gora*

Želja je približiti ljude

Od 17. kolovoza na valovima Radio *Fruške gore* (195 MHz) počelo je emitiranje emisija na hrvatskom jeziku *S obje strane granice ljudi su isti*. Kroz 10 radijskih emisija u trajanju od 15 minuta bit će predstavljeni aktualni prekogranični projekti između Srbije i Hrvatske, s akcentom na Srijem kao regije u kojoj se velika pažnja posvećuje suradnji sa susjedima. Sugovornici u emisijama koje će biti snimane na terenu bit će sudionici u projektima, kako sa srpske tako i s hrvatske strane. Ciljna grupa su slušatelji Radija *Fruška gora*, prije svega mladi, uzrasta do 30 godina, koji su rođeni u ratno vrijeme. Projektom se želi pokazati da su s obje strane granice ljudi isti i da na obostrano zadovoljstvo mogu surađivati i razmjenjivati iskustva.

Udruživanje radi postizanja zajedničkog cilja

Projekat *S obje strane granice ljudi su isti* podržan je od Ministarstva kulture i informiranja na ovogodišnjem natječaju za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina.

»Radio *Fruška gora* godinama piše i realizira dobre medijske projekte koji su podržani od Ministarstva kulture i informiranja. Željeli smo kroz ovaj projekt ukazati na značaj prekogranične suradnje. Bez obzira na granice, ljudi su isti i na obostrano zadovoljstvo mogu i trebaju uspješno surađivati i razmjenjivati iskustva. Vjerujemo da će emisije biti slušane. Podrška Ministarstva kulture i informiranja nam daje vjetar u leđa i potvrdu da dobro radimo svoj posao i da smo na dobrom putu. Svakako ne možemo zanemariti ni financijski moment, a ovaj projekt je jedan od rijetkih koji je podržan u potpunom iznosu, što pretpostavimo opet znači da dobro radimo svoj posao i da smo sve ove godine uspjeli ispuniti visoke kriterije komisije koja je ocjenjivala projekte«, istaknula je ravnateljica Radija *Fruška gora* **Duška Novaković**, obrazlažući ideju samog projekta:

»Problemi i Srba i Hrvata su isti s obje strane granice i da bi ih riješili, potrebno je udruživanje. Također je veoma važna suradnja u području turizma, kulture, ekologije i da

na primjerima dobre prakse učimo i iste implementiramo u naš mikrosvijet. Koristi od prekogranične suradnje su veliki, kako na nacionalnoj razini, ali svakako da su mnogo značajniji na lokalnim razinama. Kroz suradnju ljudi se upoznaju, saznaju nove stvari, uče se na iskustvima susjeda, a samim tim će se i bolje razumjeti. Sudionici u realizaciji projekta postaju prijatelji, koji i po isteku projekta rado odlaze jedni kod drugih. Tako se brišu granice i nastaju mostovi prijateljstva. Budući da Radio *Fruška gora* strimuje svoj program preko interneta, moguće je s bilo kog mjesta slušati našu radio stanicu. Svakako da će se još veći broj slušatelja, kako iz Srbije tako i iz Hrvatske upoznati s projektom *S obje strane granice ljudi su isti*«.

Zajedno do sredstava iz europske kase

U korist oba naroda i građana pograničnih područja više od jednog desetljeća Srbija i Hrvatska zajednički apliciraju za sredstva iz europske kase. To najbolje znaju Srijemci koji zajedno s nekoliko općina i gradova iz Hrvatske nižu projekte, od poljoprivrede i ekologije, preko suradnje u obrani od poplava, do turizma i kulturne suradnje. Za period od 2014. do 2020. godine s 34,2 milijuna eura financirani su projekti koji su imali za cilj

pridonijeti poboljšanju kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga, promoviranju obnovljivih izvora energije, zaštiti životnog okoliša, očuvanju kulturno-povijesne baštine, turizma kao i poboljšanju konkurentnosti u pograničnom području. Zbog toga ovi projekti i sama prekogranična suradnja imaju izuzetan značaj za Srbiju. Prva emisija je emitirana 17. kolovoza s početkom u 16 sati, a slušatelji će je moći poslušati u repriznom terminu 21. kolovoza s početkom u 12 sati. Druga emisija će se emitirati 31. kolovoza, također u 16 sati, i u repriznom terminu 4. rujna s početkom u 12 sati. Termin treće emisije je zakazan za 14. rujna u 16 sati, dok je repriza 18. rujna u 12 sati.

Četvrta emisija je 28. rujna, također u 16 sati, a repriza 2. listopada u 12 sati. Peta emisija 12. listopada u 16 sati, a repriza 16. listopada u 12 sati. Šesta emisija je 26. listopada u 16 sati, a repriza 30. listopada u 12 sati. Sedma emisija je planirana za 9. studeni s početkom u 16 sati, a repriza 13. studenog u 12 sati. Osmu emisiju je 23. studenog u 16 sati i repriza 27. studenog u 12 sati. Deveta emisija je 7. prosinca u 16 sati, a repriza 11. prosinca u 12 sati. Deseta, posljednja emisija, emitirat će se 21. prosinca u 12 sati, a repriza će biti 25. prosinca u 16 sati.

S. D.

Surčin u pesmi, prva knjiga Ivica Ljevara, pjesnika iz Surčina

Rodnom mjestu s ljubavlju

»Ja sam Ivica Ljevar iz Surčina. Pjesme pišem od davnina. Stihovi se nižu, pa to je milina«. Ovim stihovima nam se predstavio **Ivica Ljevar**, pjesnik iz Surčina, član literarne sekcije Hrvatske čitaonice *Fischer* i autor knjige *Surčin u pesmi*. Publika je često imala priliku čuti Ljevarove pjesme na manifestacijama koje su održavane u čitaonici surčinske udruge. Svoje pjesme objavljivao je u hrvatskom glasniku *Zov Srijema*, a njima se predstavio i na godišnjem susretu pučkih pjesnika *Lira naiva*, te na *Juhorskom zapisu* u Šumadiji. Prije nekoliko mjeseci odlučio je tiskati svoju prvu zbirku pjesama.

»Knjiga je ugledala svjetlost dana uz pomoć nekoliko donatora. Oni su me i potaknuli da izdam knjigu, a sve sam ih detaljno opisao i u svojim pjesmama. Knjiga je izašla u tiražu od 300 primjeraka i do sada je imala lijep prijem kod čitatelja. Najviše su im se dopale korice knjige. Na prednjoj strani je aerodrom po kojem je Surčin prepoznatljiv. Na zadnjoj strani je naša župna crkva fotografirana iz zraka«, kaže autor Ljevar.

Pjesme je stvarao dugi niz godina, a najviše je pisao kad je otišao u mirovinu. Kako kaže, nadahnuće obično pronalazi gledajući prirodu.

»Pišem od davnina. Kada dobijem inspiraciju, počnem pisati stih po stih i napravim cijelu pjesmicu. U podrumu u

svom kućanstvu imam malu vinariju, mali rashladni uređaj za vino i laste koje mi prave društvo. Uz njih sjedim i pišem. Kao i svi Srijemci, volim piti vino od momenta kada bude mutno kao oranje, pa sve dok se ne razbistri. Jedno vrijeme sam se pritajio i onda sam ponovo odlučio pisati pjesmice za crkvu: čestitke za Božić, čestitke za Novu godinu i za naš blagdan Presveto Trojstvo. Na pisanje me je najviše potaknuo naš nekadašnji župnik **Đuro Keđeš**, koji, nažalost, nije među živima. U knjizi sam pisao i o njemu, ali i o drugim ljudima. Također pišem i o vinogradima, o vinima i pojedinim dijelovima Surčina. Volim pričati sa starijim ljudima i onda čujem neke lijepe sremačke izraze koje kasnije iskoristim u pjesmi. Pisanje mi je jedna vrsta opuštanja i relaksacije. Aktivan sam član surčinske udruge i drago mi je što mlađim ljudima mogu pokazati kako se piše. Svaka moja pjesma ima uvod,

razradu i zaključak i pokušavam se toga držati«, ističe Ljevar.

Promocija knjige planirana je za jesen, a prema riječima Ljevara, prva knjiga mu je vjetar u leđa i nada se da će uskoro uz pomoć Kulturnog centra Surčin i drugih donatora objaviti i svoju drugu knjigu.

S. D.

U susret proštenju na Bunariću

Program proštenja na Bunariću se nije mijenjao u odnosu na prethodne godine, te će tako trodnevne priprave započeti u četvrtak.

Četvrtak, 26. kolovoza – euharistijsko klanjanje u 19 sati.

Petak, 27. kolovoza – pobožnost križnoga puta u 19 sati.

Subota, 28. kolovoza – bdjenje

19 sati – služba pokore, molitva krunice i mogućnost za svetu ispovijed

21 sat – služba svjetla, procesija sa svijećama

22 sata – sveta misa

Nedjelja, 29. kolovoza – proštenje

6.30 sati – dvojezična sv. misa, predvodi mons. **Ferenc Fazekas**

8 sati – biskupska misa na mađarskom jeziku, predvodi biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin**

10 sati – biskupska misa na hrvatskom jeziku, predvodi nadbiskup koadjutor vrhbosanski mons. dr. **Tomo Vukšić**

16 sati – dvojezična sveta misa za bolesnike, predslavi direktor Caritasa Subotičke biskupije vlč. **Csaba Paskó**

Za odlazak na Bunarić na teritoriju Subotice organizirana je izvanlinijska vožnja.

Subota – polazak je ispred katoličke crkve Marija Majka Crkve u Aleksandrovu u 18 sati, a mjesta stajališta su sljedeća: Novo naselje, D. Krnasjkog, Pačirski put, kerska crkva (u 18.10 sati), katedrala (u 18.20 sati), Pošta 1., MEŠC, Glavna autobusna stanica, *Dinamotrans*, Senčansko groblje i Bunarić. Povratak s Bunarića je nakon sv. mise oko 23 sata.

Nedjelja – autobus polazi na autobusnom stajalištu preko puta HKC-a *Bunjevačko kolo* u 7,15; 9,15 i 15 sati, a stajališta su sljedeća: HKC *Bunjevačko kolo*, Pošta 1., MEŠC, glavna autobusna stanica, *Dinamotrans*, Senčansko groblje i Bunarić.

Polasci ispred crkve u Aleksandrovu su u 7,15; 9,15 i 15 sati, a stajališta su sljedeća: crkva u Aleksandrovu – Novo naselje, D. Krnasjkog, Pačirski put, kerska crkva, Prozivka, Masloš, Bajnatska I., Bajnatska II. i Bunarić.

Polasci s Bunarića do HKC-a *Bunjevačko kolo* su u terminima: 9,45; 10,50 i 17,30, a polasci s Bunarića do Aleksandrova su u: 9,40, 10,30 i 17,15.

Cijena vozne karte u jednom smjeru je 95 dinara i ne mogu se koristiti druge povlaštene (mjesečne, mirovinske) karte.

Ž. V.

Krštenje u opovačkoj crkvi

Poslije dvije godine u crkvi sv. Elizabete u Opoju obavljeno je krštenje. Roditelji **Branislava Francuz** i **Marko Rukavina** krstili su sina **Maksima**. Iako već pet godina živi u Njemačkoj, gdje su rođena i djeca, ova obitelj je kći prije dvije godine i sada sina krstila u opovačkoj crkvi.

Proštenje sv. Roka

Svetkovina sv. Roka, 16. kolovoza, proslavljena je u istoime-
noj subotičkoj župi. Misno slav-
lje predvodio je bikovački župnik
preč. **Julije Bašić** uz nazočnost
velikog broja svećenika Subotič-
ke biskupije. Svetoj misi uz vjer-
nike su nazočili i bračni parovi
koji očekuju dijete, te je na kraju
slavlja bio i svečani blagoslov
trudnica.

Pjevanje na misi predvodio je
župni zbor pod ravnanjem s. **Sil-
vane Milan** uz orguljašku prat-
nju mr. **Ervina Čelikovića**.

Misnom slavlju je prethodilo
euharistijsko klanjanje na na-
kanu protiv pandemije i bolesti
covid-19, pandemije pobačaja
(bijeke kuge) i za uspješan za-
vršetak obnove crkve i proslavu
jubileja.

U zahvalnoj riječi župnik
mons. **Andrija Anišić** je najavio
da će do 5. rujna u potpunosti
biti dovršena unutarnja obnova
crkve. Također je upoznao pri-
sutne da će proslava 180. obljet-
nice osnutka župe sv. Roka, od-
nosno 125. obljetnica završetka
gradnje crkve biti 10. listopada u
17 sati, a zahvalno euharistijsko
slavlje predvodit će subotički bi-
skup mons. **Slavko Večerin**.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Tvrda besjeda

Za neke koji su slijedili Isusa
ono što je on govorio bila je
»tvrda besjeda«, te su ga na-
pustili. Oni koji su ustrajali, slušali
su i činili kako ih je poučavao. Među
koje se mi svrstavamo i je li naša po-
božnost izraz nasljedovanja ili ipak
držimo da je ono što nas Isus pouča-
va »tvrda besjeda« za suvremenog
čovjeka, pa je treba »smekšati«?

Neki su otišli, a neki ostali

Mnogi koji su susreli Isusa htjeli
su ići za njim, htjeli su biti njegovi
učenici. U njegovoj osobi prepoznali
su nešto drukčije, nešto posebno po-
čemu nije bio kao drugi učitelji. Nje-
gove riječi imale su neku posebnu
snagu. Osjetili su da ono što on go-
vori nisu tek neka prazna obećanja,
lijepa besjeda bez pokrića. Njegove
riječi ulijevale su im nadu koju do
tada nisu osjetili. Zato su išli za njim
i htjeli biti, ne obični slušatelji, nego
njegovi učenici. Ipak, evanđelist
Ivan kaže: »U ono vrijeme: Mnogi
od Isusovih učenika rekoše: 'Tvrda
je to besjeda! Tko je može slušati?'«
(Iv 6,60). Ove riječi nekih od učenika
svjedoče da je njihovo oduševljenje
Isusom bilo tek površno, da su njiho-
va očekivanja bila suviše ovozemalj-
ska. A kada je Isus počeo govoriti i
od učenika zahtijevati ono što im se
i nije baš sviđalo, ono što nisu bili
spremni činiti i ono što nisu bili kadri
razumjeti, okarakterizirali su njego-
vu besjedu kao »tvrdu« i od njega
otišli.

Ipak, nisu svi koji su slijedili Isu-
sa bili zaneseni njegovom besje-
dom samo prolazno. Postoji i druga
skupina, a to su oni koji su zaista u
njemu prepoznali Mesiju, ne samo
onoga koji će ispuniti njihova ovo-
zemaljska očekivanja i riješiti ovo-
zemaljske brige nego onoga koji
nudi mnogo više, nudi vječnost. Pe-
tar nastupa u ime svih tih učenika
koji su u Isusu prepoznali donosite-

lja spasenja: »Gospodine, kome da
idemo? Ti imaš riječi života vječno-
ga! I mi vjerujemo i znamo: ti si Sve-
tac Božji.« (Iv 6,68-69). Petar tako
ispovijeda vjeru u ime svih koji su
ostali s Isusom u želji da ga istin-
ski nasljeduju. Njihov pokretač bila
je vjera, a ne zanesenost čudesima
i lijepim riječima, koje su od Isusa
čuli. Stoga kada je Isus govorio ono
što nisu razumjeli i kada je njihovu
vjeru stavio na ispit, oni su i dalje
ostali uz njega, jer čovjek nikada
ne može do kraja razumjeti Božje
djelovanje, te da bi uz Boga ostao
mora slušati njegovu riječ, ali i vršiti
je. Izraelci su takvo iskustvo Boga
imali još od davnina.

I među nama danas postoje ta-
kve dvije skupine vjernika, Isusovih
nasljedovatelja. Prvi su oni koji su
ponukani besjedama dobrih propo-
vjednika, na seminarima i duhovnim
obnovama doživjeli snažno iskustvo
vjere i Božje blizine, te misle da je
slijediti Isusa uvijek lijepo, puno
duhovne miline. No, vjera je kao i
ljudski život. Nekada lijepa, nekada
teška. Nekada osjetimo da je Bog
uz nas, a nekada smo u mraku i mi-
slimo da nas Bog ne vidi i ne čuje.
Nekada je njegove zapovijedi lako
vršiti, a nekada teško i naporno, za-
htijeva mnogo odricanja. U teškim
trenucima teško je i ostati Isusov
učenik. Budimo svjesni toga i ne do-
pustimo da nas od Boga udalji to što
ne razumijemo njegovu djelovanje.

Poput vjernih sljedbenika, treba-
mo uvijek slušati Kristovu riječ, jer
on ima riječi života vječnoga. Iako
nam se nekada njegova besjeda
učini »tvrda«, ipak ne smijemo od
njega otići, niti tu besjedu pokušati
prekrojiti da nam bude prihvatljiva.
Tako su Isusa slijedili njegovi učeni-
ci koji su ostali s njim do kraja i koji
su radosnu vijest proširili po svijetu.
Ustrajmo i mi na tome putu, jer to je
put spasenja.

Grgo Piuković, sakupljač i čuvar narodnog blaga

PREGAČA – gruba tkanina nježnog dodira

Drukčije sam zamislila započeti ovu priču o pregačama, dok nisam otišla kod mog sugovornika – velikog sakupljača i čuvara narodnog blaga među bunjevačkim Hrvatima na sjeveru Bačke **Grgo Piukovića**, inače mog rođaka (njegov *dida* i moja *pramajka*, rođena Piuković, bili su rođeni brat i sestra). Naime, kroz razgovor o ovom neizostavnom dijelu ženske bunjevačke narodne nošnje, a na pitanje, tko ih je sve izrađivao, rekao mi je da su moje majka **Krista** i teta **Liza** bile prave majstorice u tkanju pregača. Uz sjetu i, moram priznati, dozu srama što to nisam znala ili sam možda zaboravila, ova priča o pregačama mi je s tim draža i bliža srcu. Uz to, ako se nečeg jako dobro sjećam, to su pregače koje je moja majka uvijek nosila.

Pregača i njena svrha

Pregača predstavlja sastavio dio bunjevačke nošnje (radne i svečane), koja se vezivala na prednji dio gornje suknje i koju su nosile i djevojke i žene, gotovo svakodnevno. Tkane su u kućnoj izradi, a bile su *suknene* (vunene), *šotoške* (končane), *maveske* (otkane pamučnim koncem) i dr.

Pregača je, prema riječima Grga Piukovića, imala višestruku ulogu, a jedna od glavnih bila je zaštititi ruho od prljanja.

»Ona se nije lako prljala, tj. prljavština je s nje lako sa-lazila zbog njene krutoće. Nosio se keceljac, al žene su znale i priko njegov pripasat pregaču. Onda, ako nije bilo ogriva u kući, žena bi u pregaču natrpala čutke jel štogod drugo za loženje. Ako je trebalo skupiti jaja, isto i je mečala u pregaču. Vrlo dobro pamtim kako je moja mama, radnim danom, kad dođe podne, išla naraniti kvočku s pilićima koji su bili digod u ladu, napolju. Kad je naranila piliće, uzela je tu pregaču, raskrilila je i na njoj odrimala tamo par minuta. Iz stari vrimena, to sam slušao da su divanili, da su žene kadkog vrlo malo spavale i puno radile. Pripovijetka je da su doveče na pragu raskrilile pregaču i tamo legle da ne bi spavale dugo, jel je trebalo ujutro rano ustati. To nisam vidio, al je o tom bio divan. Isto tako, dica kad su rđava, držali su se majki za pregaču. Ako i je trebalo digod zakriliti, onda i majka zakrili pregačom.«

Pregača se, priča dalje Piuković, nije nosila samo kod kuće, već i kad se išlo u varoš, što se može vidjeti i na nekim starim fotografijama.

»Moja majka je divanila da tu nije bilo nikakog posebnog spravljanja i dotiravanja. Kad se krene u varoš, šta god da je majka radila, u momentu je ostavila posao, pripasala pregaču i bila je spremna za polazak. Ako je žena imala pregaču, ona je bila kompletna. Nije bilo bitno kaka je suknja ispod, al kad je pripasala pregaču, bila je uredna. Imo sam priliku viditi, ne jedared, da kad odem kod koga, a žena radi s nikim iznošenim keceljcem, kad dođem, ona ga brže-bolje skine, pripaše pregaču i izgleda uredno«, prepričava moj sugovornik.

Kako dodaje, ona je bila među glavnim odjevnim predmetima i žene su ih uvijek imale po nekoliko, a kad se mlada udavala, znala je imati i po 20 pregača.

Njih su na tzv. stanu za tkanje izrađivale kućanice i »bilo i je vrhunskih majstorica. Vunu su imale (to je bila ovčija vuna koja se oprede), a tzv. maveski konac su kupovale u varoši«.

Na pitanje tko ih je naučio tom umijeću, striko Grgo mi je uzvratio: »Pa to je pitanje, ko je nji učio?«. Ostalo nam je pretpostaviti, što je i vrlo vjerojatno, da se to znanje prenosilo s generacije na generaciju.

Što se tiče održavanja, odnosno pranja, one su se prale zajedno s košuljama, što nije bilo često.

»Žena samo otrese pregaču i tiraj dalje. Ako se radio kaki prljaviji poso, žene su znale zavrniti pregaču da se ne bi zdravo uvaljala jel umazala.«

Pregače u vlasništvu obitelji

Grgo Piuković je uz brojne, kako odjevne tako i druge predmete, pregače počeo sakupljati prije svega zbog ljubavi prema njima kao i prema našoj narodnoj tradiciji.

»Pregače sam počeo skupljati prija oko 30 godina, a vrmenom mi se u tom priključio i sin **Marinko**, tako da ih sada imamo oko 150. Manji dio nji je iz naši familija – majka **Doca** i je imala četiri, a od moje mame, koja i je imala oko deset, ostalo mi je tri komada.«

Veliki broj pregača su Grgo i Marinko kupili, dok je najveći broj dobijen.

»Di god je bilo prilike, ja bi i kupio, al većinom sam i dobio od ljudi kojima one nisu toliko značile ko meni. Bila je jedna toliko lipa da bi za nju dao koliko god da su tražili, to je bila najskuplja koliko sam platio za pregaču, a koštala je četiri iljade dinara, a

Na internetskoj stranici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, u odjeljku Baština (Tradicijska kultura – Bunjevačka narodna nošnja) **Kata Suknović**, dipl. ing. za tekstilno inženjerstvo, tekstilno-strojarske struke, o pregači piše sljedeće:

»Na gornju se suknju povezivala **pregača**. Vrsta pregače ovisila je o vrsti ruha uz koji se vezivala. Uz svileni ruho vezivala se svilena pregača, uz šlingano ruho šlingana, a tkale su se i od vune u širini jedne pole (jedna pola = do 90 cm). Tkane su na daske ili na četiri niti u tamnijim bojama: crvenoj, plavoj (tegetovskoj), crnoj, s manjim žutim i zelenim akcentima.

Razlikujemo pregače **redušare**, jednostavnije, tkane na prutke i **posvečarke** koje uz prutke imaju i lijepe šare »na dasku dignute«. Finije **šotoške** i **maveške** pregače vezene su na **ćenaru**, a to je vrsta platna i odjeće koja se od njega izrađuje, a nosile su ih češće mlade žene i djevojke, dok su vunene (suknene) pregače nosile starije žene.

uglavnom su koštale oko iljadu pa i manje. Kad se pročulo da i skupljam, nisam puno moro tražiti, sami su se ljudi javljali da mi i dadu i mislim da nije bilo slučaja da sam ikad odbio da i uzmem jel kupim«, kaže Grgo Piuković.

Otkako ih je počeo sakupljati, uvijek mu je bila želja i pokazati ih na jednom mjestu. Iako je to već predlagao prije više godina, za to, na žalost nije bilo sluha, ali se na sreću to dogodilo ove godine, kada su, među ostalim i njegove pregače posjetitelji mogli vidjeti u okviru izložbe *S Božjom pomoći*, posvećene temi *Bunjevačko tkanje i vezovi*, a koja je bila priređena od 21. do 28. srpnja u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici.

Izložba je prošla, ali pregače obitelji Piuković su ostale i još će dugo biti čuvane, pa tako i sačuvane od zaborava.

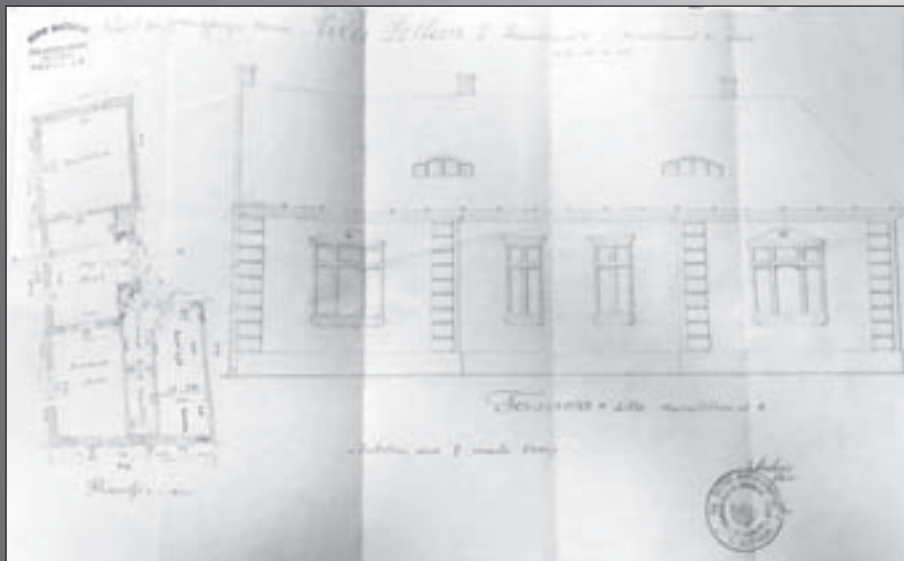
I. Petrekanić Sič

S mojom majkom Kristom (u pregači) na salašu u Mirgešu

Piše: Katarina Korponaić

Ulica koju ne pamtimo

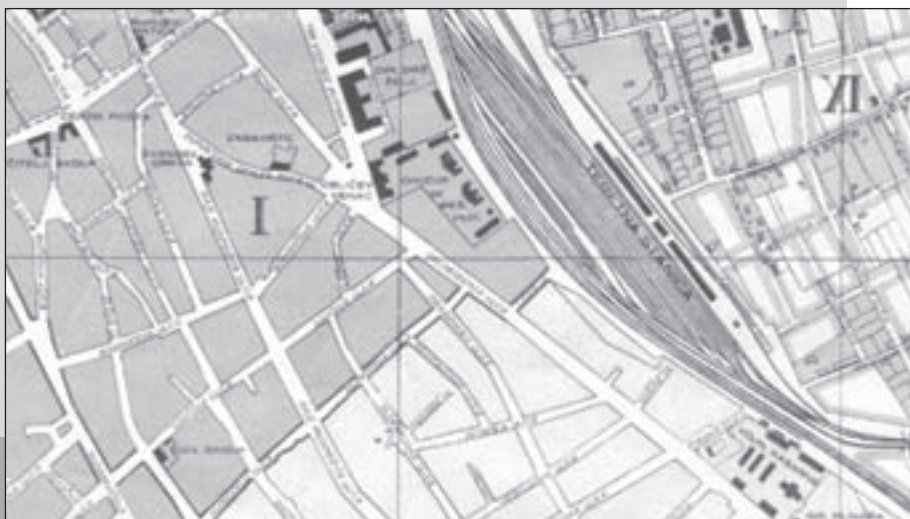

Stara Masarykova ulica jedna je od najdužih u Subotici i proteže se paralelno sa Senčanskim putem. Zbog obilja zelenila i lijepo uređenih dvorišta pješaci njome vole šetati ka ili iz pravca Prozivke i okolnih ulica. Ona u naše vrijeme urbanistički počinje od Kumičićeve ulice, ali to nije bilo uvijek tako, a u prilog ovoj tvrdnji svjedoče karte Subotice prije 1944. godine, kao i spomenuti projekt lijepe kuće na kutu ulice. Masarykova ulica bila je u prošlosti još duža; nastavljala se nizom kuća preko Kumičićeve sve do Jukićeve (danas Ulica

Projekti kuća (i salaša) napravljeni prije stotinak godina, koji se čuvaju u Fondu 47 u Povijesnom arhivu Subotica, zanimljiva su zbirka kreacija, ideja i želja za uljepšavanjem vlastitih domova koji se podižu iz temelja, ili se, pak, prepravljaju i restauriraju. Oko 1930. godine za svaki građevinski posao na objektu bila je neophodna dozvola, uključujući i manje radove, te je ova dokumentacija vrijedno svjedočanstvo prošlog vremena.

Planovi za gradnju su, naravno, odraz i materijalnog statusa graditelja. Ovlašteni građevinski inženjer **Beno Mačković**, kako je potpisano na arhivskom dokumentu, 1930. godine napravio je projekt velike obiteljske kuće na kutu ulica Masarykove i Kumičićeve, za **Zoltána Vecsei**a. Obje ulice i danas postoje s istim imenom, no broja 8 u Masarykovo ulici, naznačenog u dokumentaciji prije devedeset godina, više nema. Što se dogodilo?

Sonje Marinković). Ovaj dio Masarykove ulice, kao i sva okolica Teretne željezničke postaje, razrušeni su u bombardiranju Subotice u jesen 1944. godine. Postoji karta grada iz 1950. godine (kao prilog izvješćima o šteti) na kojoj su na cijelom ovom području označene ruševine. U narednim desetljećima ovdje su podignuti višekatni stambeni objekti.

Sveti Lovro u Sonti

Današnja crkva sv. Lovro u Sonti je građena od 1807. do 1812., te smo 10. kolovoza ove godine proslavili dvjesto devetu obljetnicu izgradnje. Katolička župa u Sonti je osnovana daleke 1383. godine. Po pisanim podacima, osnovali su je iločki i šibenski fratri. Tada se župa, kao i samo mjesto Sonta, nalazila bliže Dunavu u blizini mjesta koji Sončani danas nazivaju Fabrika. Budući da je rijeka često plavila, Sončani i župa su mijenjali mjesto nekoliko puta sve do današnje lokacije.

Sv. Lovro, zaštitnik sončanske župe kao i mnogih u svijetu, bio je mučenik katoličke vjere, živio i spaljen na lomači u jednom od predgrađa Rima 10. kolovoza 258. Smatra se zaštitnikom knjižničara, komičara, mesara i kuhara. Povrh oltara stoji predložena slika (ulje na platnu) kako sv. Lovru muče na ognju vojnici i svjetina. Podaci o autoru su vrlo šturi, mada se u crkvenim knjigama spominje **Francisco Falconer** i **Antonio Stordi**, 1822. Postoje pisani podaci da ista ovakva slika postoji u Vatikanu i jednom londonskom muzeju.

Prema zapisima, slika je restaurirana 1953. u vrijeme župnika **Marka Polića**. Na njoj su radili majstori iz Italije. Cjelokupne troškove restauriranja podnijela je **Stana Milčić, Kompirova**. Danas slika također vapi za restauriranjem baš kao i slike na stropu crkve: *Isusovo uzašašće na nebo*, *Marijino uznesenje* i *Isusovo porođenje* (slika naročito draga djeci).

Budući da je sv. Lovro mučenički prolio svoju krv, na taj dan crkvena boja je crvena. To znači da su svećenici, kojih je ove godine na proslavi blagdana bilo šestoro, odjeveni u crveno s bijelim, a cijelom crkvom dominira crvena boja. Tada je u Sonti proštenje, ili kako narod kaže: *kirbaj*. Prije otprilike nešto manje od desetak godina Šokice su donosile čilime ručne izrade, kojih je u Sonti na stotine i njima uređivale crkvu. Na njihovu žalost ukinuto im je to zadovoljstvo. Od tradicije se još zadržalo oblačenje naj-svečanijih narodnih nošnji. I mladi i stariji mještani nose nošnje gotovo euforično. Sada se samo vjernici Šokci i oni iz nacionalno miješanih brakova oblače u šokačku nošnju, a ove godine na krizmi je bila jedna krizmanica u mađarskoj narodnoj nošnji. Stanovništvo, mislim na

mađarsko i švapsko, je gotovo nestalo, a i Hrvata je sve manje, no dovoljno za obilježiti svečane dane u crkvi na ovaj izniman način.

Crkva sv. Lovro u Sonti je u velikoj mjeri obnovljena. Obnavljanje crkve je započeto 2014. pod budnim okom sadašnjeg župnika **Josipa Kujundžića**. Urađena je izolacija zidova od vlage, popravljen je krov, zamijenjen je stari pod i postavljene nove kore, crkva, kao i župni dvor, je kompletno oličena. Novost je i to da je crkva na četiri prozora dobila vitražna stakla, iznad oltara dva vitraža: *Duh sveti*, na lijevoj strani *Isus* i do sakristije *Isus pastir sa janjetom*. Crkva je zablistala novim sjajem, pa je ove godine prva pričest prvi puta u obnovljenoj crkvi, kao i krizma i obljetnica crkve.

Ljudi su ranije važne događaje u selu, kao i datume rođenja i smrti, zapisivali na nutarnjim koricama molitvenika, pa je tako **Marko Šokac, Žišković**, zabilježio da su zvona u našu crkvu stigla 1928. veljače 28. Čak je zapisao i da je prvo zvono teško 460 kg, drugo 286, treće 188 i četvrto 152 kg. **Pavka Jakšić, Picanova** je također zapisala u svom molitveniku, o dolasku crkvenih zvona, pa kaže da su stigla 22. veljače, a postavljena u toranj 27. veljače 1928.

Fotografija je snimljena 11. VIII. 2013. u vrijeme župnika **Dominika Ralbovskog**. Kada se proslavljaju sveci koji su za vjeru položili život, crkva se uređuje na sličan način, a dominirajuća boja je uvijek crvena. Čilimi kojima je ukrašen oltar su stari blizu dvjesto godina.

Ruža Silađev

Etnokamp 2021.

Mjesto radosti

Četrnaesti po redu *Etnokamp* završen je u petak, 13. kolovoza, svečanom priredbom održanom u dvorištu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini gdje je u proteklih pet dana boravilo 110 djece osnovnoškolske dobi. Kao i dosadašnjih godina, kamp je organizirala Hrvatske čitaonica na čelu s predsjednicom **Bernadicom Ivanković** uz logističku podršku Gradske knjižnice Subotica.

I ovogodišnji kamp bio je mjesto za učenje, igranje, upoznavanje, druženje, čuvanje tradicije, jezika, kulture i običaja. Osim velikog broja djece, ove godine je bio prisutan i veliki broj volontera, njih 65, koji su se smjenjivali tijekom spomenutih pet dana. Zanimljiv je podatak, koji je u svom obraćanju iznijela Bernadica Ivanković, kako je ove godine bilo puno volontera koji su do nedavno i sami bili sudionici kampa.

Tema okupljanja bila je igra, i to u svim mogućim pogledima i segmentima. Od one tjelesne, duhovne, tradicijske, dramske, mentalne, društvene, glazbene... Tako je urađeno više od 25 radionica koje su animirale djecu i potaknule ih na dodatne aktivnosti, kreativnosti i promišljanje. Tijekom završnog programa nazočnima su prezentirali koje su sve igre i igračke nastale u ovih nekoliko dana i što su sve naučili plesati, pjevati, pa i glumiti. Nije izostao niti izlet na Marijansko svetište *Bunarić*, kao niti kuharska radionica. Po riječima djece, ova radionica je bila odlično obavljena, čak su se ponudili da mogu ići kuhati po kućama. Pravili su staro, pomalo zaboravljeno jelo – *borátfüle* ili u narodu zvano *fratrove uši*, pa i *taški*.

Na završnoj priredbi nazočili su roditelji, bake i djedovi, kao i brojni uzvanici, a djeci i roditeljima se između ostalih

obratila i opunomoćena ministrica Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Maja Bogdan**, koja je istaknula da su upravo ova djeca dokaz da je hrvatska zajednica u Srbiji živa i da ima svoju budućnost.

U ime HNV-a nazočnima se obratila predsjednica **Jasna Vojnić**, podsjetivši okupljene na početke *Etnokampa* kada je bilo oko 20 sudionika, a danas, 14 godina kasnije ima tri puta više animatora, a djece još više. Također, zahvalila je svima onima koji rade i izdvajaju svoje slobodno vrijeme radi djece.

Po riječima Bernadice Ivanković 14. *Etnokamp* je po mnogo čemu bio poseban, no ono najbitnije je da su svi u

njemu uživali. Ono što je osobito naglasila jest važnost svakog kotačića u ovome velikom mehanizmu.

Osim djece iz Subotice i okolnih mjesta, i ove godine je sudionika bilo iz Zagreba i s Hvara. Nije mala stvar doputovati s Hvara radi *Etnokampa*, ali to samo pokazuje kvalitetu ovoga programa, koji se po riječima djece ne smije propustiti.

»Rođena sam u Subotici, ali sam se udala na Hvar i naša djeca već godinama dolaze na *Etnokamp*. Djeca su došla još ranije kod dide i majke kako bi na vrijeme stigli u kamp. Vole doći i to mi je osobito drago. Prvenstveno mi to znači kao roditelju. Iako djeca ne žive tu, na ovaj način se oni osjećaju pripadnicima ovdašnje hrvatske zajednice, te mi je to osobito drago jer uče i bunjevačke običaje, igre i pjesme, a mogu i čuti našu lipu ikavicu. Znaju da imaju i bunjevačke krvi, ali ovo je pravo mjesto da to i osjete. Važno mi je da se i ovdje osjećaju kao među svojim, te da steknu neke prijatelje i poznanstva«, kaže mama **Marijana Brejar-Domančić**.

Ovogodišnji *Etnokamp* pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica i Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i brojni drugi sponzori i donatori.

Ž. V.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vrangeši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava JAVNI UVID U

Nacrt Plana detaljne regulacije za dio prostora naseља Čantavir između dionice Općinske ceste Subotica – Čantavir, zaštitnog pojasa vodotoka Čik i dionice državne ceste II reda. N. Žednik – Čantavir

Javni uvid može se obaviti od 23. kolovoza do 21. rujna 2021. radnim danima od 8 do 13 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9) od 23. kolovoza do 21. rujna 2021.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 30. rujna 2021. u 13 sati u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 24. 8. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 64	Arheološko nalazište u Srijemu	Važno povijesno razdoblje	Biljka iz obitelji Maka	Znamenita špija Doc. Relat. Technolog.		1. Slovo Zab. Park Pernaylv.	Naselje u blizini Padove, Italija	Am. kant autor Jonas	Proizvođač strojeva u Karlovcu, Hrvatska	Konji (pjesnički)	Vjernik u rimokatol. crkvi	Deutsch- land	
Znameniti njemački futuresolog													Zamotana, pokrnjena
Oni koji gledaju vlastiti interes.												U – Bahn Visoke obrazovne institucije	
Dental Centar u Zagrebu									Musl. vjer. učitelj Društvena TV platfor.				
Optički Parametr. Oscilator				Jedan evanđelist Port. Pop pjevač						Čulo vida	Ante Nobilo		
Jedna biljna sorta								Vrijeme, čas (turiz) snovi					
Zajednica umjetnika u Bangla- deshu							Musliman. žen. ime Ivica Dačić						
Rezervat prirode u Lombardiji										Deset (eng.) Kotor			
Austrija		South	15. slovo Ogranak židovskog naroda		Adolf od mlija Zaroniti				Stanje bez svijesti Ant. grad na Siciliji				
	Indonežan. Juha himne u ist. crkvi						Ante Marković	Glumac Flander Vaga					Jedinica vojske za prvi okršaj po dubini
Simbol anarhista		Ušmrkavati Zračna linija u Tijuani								Int. Journal of Epidem. Krišćanska gorzba			
Hranjiva biljka Gostona						Grad u Africi Angora							
							Tepih germansko m. ime				Sumpor	Alpha musliman. 2. ime	
Tau Plan uloga s rizikom								Općina u Njemačkoj Zeleni otok u pustinji					
Tvrka za Web hosting (Švedska)											1 glazbena nola Rijeka u Crnoj Gori		
Malezijski film Saleh Uddina						Vista kreme Rijeka							
Sveti broj za kršćane				Deichman	Metaini pokrov ikone Reserve					U (eng.) 27 slovo			15 slovo
Italija			Rijeka između BIH i SRB						Sos, prelivi				

KODIRANJE: A. GERO LEONARD, OPORTUNISTI U MOSTAVAC, MAM. OPO. MARKO, OKO. LEPRA VIKAT, ALMA SENDA VASCAPNE TEN A K. ADI. KOMA, SAVIR, SOU A. ŠIRKATI, UČ. KAVAO, MAMWES, TAVIRBA, SAV. A. TONTINE, KAVEL, EAVT GROUP, DO. SAVIR, VAVIR, THE, RIZA, IN. E. DINA, MAK. OKOMITO: I. GOMOLVA, AKATIST, EPOPEJA, S. AVOLARE, ROSOPAS, ASKEDAZI, DRT, RICKY MARTIN, D. ALTAHIRA, UBRONT, R. EURANA, PARK AND, RI. GOMVA, ID. AM. ERYIN, NICK, SHI, TAS, OVAZ, HS, OVEE, SIRKAZA, ATU, AM. KO, AGAPE, U. RIMKATOLIK, S. LAM, D. AKADEMJE, EDNA, UMOJANA, ESALON, K.

RJEŠENJE

Maraton lađa

Salašari Somborski ponovo na Neretvi

Prošli tjedan u Metkoviću, kao i u prethodne 24 godine, bio je posvećen čamcima, lađarima i lađaricama. Na stazi dugoj 22,5 kilometara od Metkovića do Ploča 33 ekipe borile su se za štit kneza Domagoja. Od 33 posade, u vrlo uzbudljivoj utrci, najbolji su bili lađari Stabline, drugo mjesto zauzela je ekipa iz Zagreba, a kao treća ekipa u cilj je ušao *Crni put* iz Metkovića.

Na ovom, 24. po redu *Maratonu lađa* i 8. po redu *Maratonu lađarica*, sudjelovale su muška i ženska ekipa *Salašari somborski* koje su veslale pod zastavom HKUD-a *Vladimir Nazor*. Podsjetimo, zbog epidemioloških okolnosti, njihov nastup je izostao prethodne godine i u ekipi je vladalo veliko zadovoljstvo i ushićenje zbog povratka na Neretvu i maraton.

Veslačima falili treninzi

Muška ekipa *Salašara somborskih* je ove godine osjetila epidemiološke posljedice i prvi put otišla na Neretvu bez punog brojčanog stanja, koje su nadomjestili veslači iz Đakova i Opuzena, dok je parić bio u rukama paričara iz Komina.

Na samom *Maratonu lađa* somborska ekipa zauzela je 29. mjesto od 33 ekipe.

»Moj je dojam da smo bili dobri u odnosu na broj treninga koje smo imali. Dogodilo se da nam je falilo treninga u najvažnijem razdoblju. Kad ste poljoprivrednik, teško je uskladiti obveze i termine treninga, pa neki nisu bili dovoljno prisutni na treninzima, što se na kraju odrazilo na opći plasman«, rekao je **Ivica Pekanović**, kojem je ovo deveti nastup za momčad *Salašari somborski*, pa dodao:

»Za razliku od ženske ekipe, koja ima odličan sastav i kojoj je nedostajalo samo više treninga, naš tim trebao bi doživjeti djelomično pomlađivanje«.

Ono što je sigurno je da želje za nastupom sljedeće godine ne manjka, što svjedoči i izjava **Nikole Paštovića**.

»Za mene je ova godina po mnogo čemu bila posebna. U periodu od skoro dvije godine, koliko nismo bili na Neretvi, covid-19 nam je u velikoj mjeri promijenio živote. Nekome je odveo prijatelja, nekome prvog susjeda, nekome omiljenog pjevača, glumca, a nama priliku da sudjelujemo u najvažnijoj utrci sezone – 23. *Maratonu lađa*, održanom 2020 godine. Zbog preporuka kriznog stožera

dobar dio sezone nismo mogli održavati treninge. Kada smo ove godine stigli na Neretvu, duh maratona osjetio se svuda oko nas. Do ušća smo došli bez očekivanja nekog dobrog rezultata, ali sa željom da svatko da 110 posto od sebe. Atmosfera u kampu nikad nije bila bolja, Neretva nikada nije bila brža i hladnija. Iako rezultat nije sjajan, svi smo obećali povratak 2022. godine, s više treninga i kilometara u veslima i s većim rezultatskim očekivanjima«.

Odličan nastup ženske ekipe

Ova godina je po mnogo čemu bila posebna za muški tim i tome je veliki doprinos dala **Eleonora Kolar**, kajakša i aktivna veslačica bezdanskog *dragon boat* tima, a od ove godine članica i ženske ekipe *Salašari somborski*. O tome što ju je motiviralo da nastupi i za muški tim, o svom prvom susretu s lađom i ovim stilom veslanja i prvom izveslanom maratonu lađarica Eleonora je rekla:

»Tim sam upoznala na jednom od natjecanja u *dragon boat* čamcima. Ove godine **Marta Kiš** i ja dobili smo poziv od kapetanice **Marije Mandić** da se pridružimo ženskom timu, jer su smatrali da bismo mogli dati veliki i značajan doprinos njihovom sudjelovanju na *Maratonu lađa*. Iskreno, nikada se nisam susrela s ovim stilom veslanja i nema ništa zajedničko s kajakom, osim ljubavi prema veslanju i vodi. Ima sličnosti s *dragon boat* čamcima jer veslate u timu, kao tim, a zajednički treninzi ovdje dolaze do izražaja. Kad smo prihvatili poziv, shvatili smo

ga ozbiljno i redovito dolazili na treninge. Ovo je sjajno iskustvo i sigurna sam da čekam poziv da i sljedeće godine budem dio tima».

Za nju je deset kilometara, koliko je bila utrka u ženskoj konkurenciji, bilo sjajno veslačko iskustvo koje bi htjela ponoviti, te dodaje da je svim djevojkama samo trebalo malo više treninga. O sudjelovanju u muškoj utrci Eleonora kaže:

»Kad ste sportašica u srcu, svaki poziv vidite kao novi izazov. Znala sam da mogu i na prvi poziv sam prihvatila sudjelovanje. Moram priznati da sam osjećala više adrenalina u muškoj utrci, pogotovo kad sam osjetila koliko

mogu u odnosu na ostale muške članove. Bilo je previše naporno, ali učinila bih to opet».

Svoje dojmove ne krije ni **Tatjana Antunović**, koja je od početka članica ženskog tima i koja u Sombor dolazi na trening s još nekoliko veslača iz Subotice:

»Teško je, sa svim obavezama, doći na treninge, ali tim i ljubav prema veslanju, ali i natjecanju, ono su što vas vodi na svaki sljedeći trening. Postoje različiti izazovi koje uspijevate svladati tijekom cijelog procesa treniranja i veslanja. Dojmovi su različiti i oni se i dalje slažu, no svi se slažemo da jedva čekamo iduću godinu i da ćemo biti bolji».

Da *Maraton lađa* postaje sve popularniji među veslačima svjedoči i podatak da je u ženskoj konkurenciji bilo 18 ekipa. *Donjanke* iz Općine Slivno bile su najbrže, odmah nakon njih u cilj su ušle *Nereide* iz Zagreba, a treće su bile veslačice iz Siska. Ženska ekipa *Salašara somborskih* zauzela je deseto mjesto, žestokim veslanjem do samog cilja.

Kapetani obje ekipe, Marija Mandić i **Gašpar Matarić**, složili su se da ekipa ima posebnu snagu i ponos što već godinama sudjeluju u *Maratonu lađa* te da je vrlo važno da je njihovo sudjelovanje popraćeno u medijima, u glavnom dnevniku HRT-a, *Slobodnoj Dalmaciji*, kao i izravnim prijenosom na radiju *Delta*. Takav tretman pokazuje da je ovaj tim dobrodošao, ali ujedno je i poziv lokalnoj zajednici da pruži veću podršku *Salašarima*, i materijalnu i medijsku.

I ovaj je maraton odveslan u fantastičnoj atmosferi, uz crkvena zvona koja su zvonila u svim mjestima kroz koje su lađe prošle, dim i bengalke i frenetično navijanje okupljenih duž cijele trase.

Gorana Koporan

POGLED S TRIBINA Tablica

Prvih pet prvenstvenih kola 1. HNL je za nama i pogled na tablicu vjerno oslikava aktuelni trenutak hrvatskog klupskog nogometa. *Osijek*, nakon pobjeda protiv *Hajduka* u Splitu (2. kolo) i *Rijeke* na domaćem travnjaku (nedjelja, 1:0), suvereno drži vrh s četiri pobjede i jednim remisom. Najugodnije iznenađenje starta novoga prvenstva je jamačno drugoplasirana *Lokomotiva*, uz Osječane još uvijek jedina neporažena momčad. Prošlosezonski »fenjeraši«, koji su ostanak izborili doslovno u posljednjem kolu, sada se šepure s deset osvojenih bodova, uz odigran susret manje. Na trećoj poziciji je probuđeni *Hajduk* s tri uzastopne pobjede, posljednja protiv *Slavena* (2:0) i deset bodova iz svih pet odigranih susreta. Nakon remisa protiv *Lokomotive* u prvom i poraza od *Osijeka* u drugom kolu, momčad švedskog stratega **Gustafssona** poprima obrise za ravnopravnu borbu za naslov prvaka Hrvatske. Četvrti

je aktualni šampion *Dinamo*, koji se nakon uvodnog domaćeg poraza od *Slavena* postupno uzdiže, ali mu je trenutačni fokus ipak na posljednjem stepeniku kvalifikacija za ulazak u skupine Lige prvaka. I *modri* imaju susret manje, ali je za očekivati kako će ga riješiti u svoju korist. Baš kao i dvomeč protiv *Sheriffa* iz Moldavije. *Rijeka* i dalje nastupa na dva kolosijeka (Konferencijska liga), pa su joj i domaći rezultati pomalo mješoviti. Dvije pobjede, remis i poraz, uz susret manje, trenutačno ih drže na petoj poziciji. Uz njih je *Gorica* – dvije pobjede i tri poraza, slijedi sedmoplasirani *Slaven* s jednom pobjedom, dva remisa i dva poraza.

Donji dom predvodi *Šibenik* s četiri osvojena boda (važna pobjeda protiv *Hrvatskog dragovoljca* 6:2), pretposljednja je *Istra* s tri boda, a duboko na dnu je još uvijek bez bodova *Hrvatski dragovoljac*.

Liga se postupno zahuktava i za očekivati je još mnogo neizvjesnih susreta u sljedećih pet prvenstvenih kola. Činjenica je kako su kandidaturu za naslov prvaka izvjesile najjače hrvatske momčadi, a hoće li im se netko od manjih uspjeti pridružiti na vrhu ostaje nam vidjeti.

Lopta je okrugla, a nema unaprijed dobivenih susreta!

D. P.

Narodne poslovice

- * Gdje nema rada, tu nevolja vlada.
- * Čaša iza čaše, a iza čaše istina.
- * Lijenost troši dušu kao hrđa željezo.

Vicevi, šale...

Kaže žena mužu:

– Biraj: ja ili nogomet.

A na to će joj muž:

– Razmislit ću za 90 minuta.

Vuk pita svog sina:

– Gdje si bio cijelu noć?

– Bio sam sa zekom Pericom, zekom Andrijom i zekom Lukom.

– Nemoj ti meni dva zeca, tri zeca!

Mudrolije

*Sve je komplicirano kada nećeš i sve je prosto kada hoćeš.

*Ljudi te pažljivo slušaju, al' samo svoj glas čuju. Zato im manje kaži.

Ljudi su tek onda ljudi kad im se ništa ne traži, a mnogo im se nudi.

*Pusti svakog tko želi otići, ali ne svakog tko se želi vratiti.

Vremeplov – iz naše arhive

Bezdanski put, 2008.

Iz Ivković šora

Di će svit?

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, ja uranio kugod vištica a baš sam kasno lego. Ne mož čovik ni spavat od ove vrućine, sva se nakupila u salaš pa nikako izvitrit, ni ova moderna šklopocija što razlađiva ne pomaže, ako je uključimo ondak nas oma trevi promaja pa se ukočimo obadvoje. Ni konjska mast nam ne pomaže. A o limuzinama da ne divanim. Ovim našim Somborskim putom upravo lete, sve jedna za drugom, noćom još više kandar mi se čini. Možem zamislit kako je svitu što stoji nuz sam drum kad je nama ode čak u Ivković šoru tako glasno. Di leti ovaj svit, pitam se ja? Ta stignice svako. Kako smo kadgod sve postigli i našli vrimenta. Veli moj rodo Joso da se sad brzo živi. E, to ga ne možem svatit, čeljadi moja. Kako se brzo mož živit? Ta valjdar je i sad dvajst četiri sata dan, a sat je još uvik šezdest minuta. To mi samo vijamo same sebe. Svaka kuća, gledim, ima po dvi-tri limuzine, svi sidadu svud po jedno i tiraj, jedni vamo drugi onamo. Ta šta da vam divanim? Kadgod kad sam samo otrčo do dućana u selo nisi imo di biciglu ostavit, a sad limuzina do limuzine. Proć ne mož čovik ni piške skoro a kamol biciglom izmed nji.

Kažu da se tek noćom u selu stvori hajka, ova mlađarija leti po sokakima, trkaju se šta li. Jest da se smi tirat samo četrdest na sat, al ode borme kandar to pravilo ne važi. A tek Somborskim putom! Ni kod škole se ne poštiva a kamol kroz selo. Al ja se držim mojeg adeta, borme: lipo na biciglu pa sve obađem i svudank stignem. Jeto, niki dan sio na biciglu za rana, za ladovine, pa pravac u varoš. Tiram ja tako tiram, sve niko lakše tirat, nalete stalno limuzine pored mene pa me onaj vitar stalno pogurava naprid, samo se niki bojim da me koja ne zakači pa da se ne sorcam kugod što je mog pajdaša braleta kad je išo u Mišićevo dignit penziju i poplaćat račune. Tu se oma u divan nadodo moj Joso pa veli: »E, moj Braniša, ne bi mi morali ić nigdi da nam nisu vlasti ukinile poštu i ambulantu, onda bi lipo kugod i do sad sve to obavili u našim selu pa mirna Bačka, vako se mi stari švoncamo po drumu, te u jedno te u drugo selo«. Gustiram ja da on dobro divani. Pa kadgod smo sve imali, a sad odjedared nam kažu ne sleduje jel smo malo, a većinski rvacko selo. Sve se niki brinem da nije zbog tog »većinski«. Al ne bi tjo politizirat, i nako će bit kako oni odozgor reše, a koliko vidim ne ide na dobro, borme. A i sami smo krivi. Ne tako davno imali smo dva kulturna društva: HUK *Lajčo Budanović* i KUD *Ravnica* se zvala. Sva se mladež tute skupljala. Čak je *Ravnica* i seriju snimila, na televiziji je svit gleda. Znaite ono o Toši Mokošu, poštašu, a *Lajčo* igro u HNK-u u Zagrebu. Dva-tri puta dolazili nam u goste društva iz cile države, i iz komšijski, i naša dica išla svudak. Al kandar je to kome zdravo smetalo. A sve se bojim baš našima smetalo kad su dali da se upropasti, a već je i onda bilo i veće i šta ti ja znam koji-kake institucije. Al kad si mali, ondak se svako na te istresa. Tako je to svudank u svitu. Neg, idem namirivat, čeljadi. Divana uvik, a josag ne čeka. Ajd, zbogom.

Rič po rič

I Evropa ima komarce

Piše: Željko Šeremešić

Vrućine, da se ni ja ne sićam da j tako kadgod bilo. Fala Bogu da j korona stala pa možemo malo i mrdnit. A naši oma očli na morje. Ja i žena i moj unuk Marin ostali. Kaže snaja da mi stari znamo najbolje čuvat kuću, a da će Marin pomoć šta triba. Bome, s jedne strane ni nam ni teško a s druge od vrućine i komaraca ne mož mrdnit ni na danu a kamoli noćom. Ako si malo otporniji, i ona skalamerija što ladi počne ti smetat, sidneš u lad ispod ora i otačeš podrumsko vino, pa kad i zadrmlješ sanjaš, vala šta ti drago. Eto, u po dana danaske sanjam da idemo u naš vinograd u Baranje. Idemo svi radosni što j rodilo, i crno i bilo. Upregli konje, pa rodbina i komšije njeve upregli. Natovarili kace, burad, mobe od dvajst čeljadi. Kako su se konji počeli bunit da ne bi baš u kompu, tako sam se i ja trgo. Vidim da sam se svaj upario, pet-šest komaraca piju krv na ruke a par nji zuju oko glave. Za ne povirovat, ni podne a ja ope zadržimo pa sanjam. Sidim ispod ora pa se mislim. E da mi sade otić do vinograda. Al prodali smo ga. I sve to j sad na zapadu, u Evrope. Ni užinat ne mogu, sam bi ko vina košto, i sam mi vinograd, kompa i Dunav u pameti. Vidim i Marin, ne zna ku će sobom. Maše rukama, češe se, ni se lako odbranit od komaraca. Ko da smo se dogovorili, pa nam se pogledi sreli. Marin će onako, ko radosno: »Dida, kaži šta ti žulji, šta ti se mota po glavi«. Eto, pa on čita ko od šale da mi se u glave šta god mota. Čita mi ko malo dite. Ja ko dite počnem objašnjavat šta sam sanjo, kako mi odviše to podsitilo na moju mladost i kako bi voljio makar s ove strane Dunava vidit Baranju. Vala bi ositio kako meriši grožđe s one strane i čo kako tičice cvrkuću u vinogradu. E, taj obešenjak mi uvik iznenadi, oma će ni pet ni šest da kažem majki nek donese šešir pa idemo do Dunava. Ni tribo dvaput reć. Skočim ko oparit i do limuzine sam bio dok si reko britva. Stigli brzo. Marin parkiro kod čarde di kadgod bila kompa. A Dunav širok, ko staklo, ide, ide, a komarci bodu, bodu... Nji više neg kod nas ispod ora. Ne mož se odbranit. Mislim se da j nemoguće da kako smo bliže Zapadu i Evropi to komaraca više. Srićom što sam pono buksu, a u njoj i što bi rekli osobna i papir da sam se i vakciniso, pa pridložim da pridemo priko, da sa vr Baranje vidimo ravnu Vojvodinu. Marin uvik svaku što bi rekli avanturu privati, a i da mi udovolji. Vidim da mi čudno pogledo, no misllim se da priko u Evrope, na zapadu sigurno nema komaraca pa će mo sist i sa visine malo gledat Dunav kako putuje. I eto stigli an-cvaj, a kad smo izašli pa još se popeli na vr kad ono bodu, bodu, zuju, za ne povirovat. Za pobić. I eto nismo dugo čekali, oče malo naslađivali, Marin se sam slatko nasmije i brzom brzinom biž iz Evrope sa zapada od komaraca. Ko bi reko da ni zapad ni svlado komarce. Čudo. Na to će Marin: »E, dida, da sam ti reko da ćemo ovako proć ne bi virovo, ta mi smo u parku prirode s obadve strane pa nema velike borbe protiv komaraca«. Mislim se, pa ovo j čudo, možu ti pojist komarci, ajd što s ove strane što ni zapad, al na zapadu u Evrope da ti pojiju, za ne virovat.

U NEKOLIKO SLIKA

Maraton lađa, Neretva, 2021.

**PETAK
20.8.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:06 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:06 Dobro jutro, Hrvatska
10:16 Heartland
11:04 Stani u Lici, dokumentarna serija
11:31 Bajkovita Hrvatska: Paška čipka - Grad Pag
12:00 Dnevnik 1
12:26 Dajem ti život
13:17 Dr. Oz
14:04 Vjetar u leđa
14:52 Umorstva u Midsomeru
16:24 I to je Hrvatska: Klis
17:00 Vijesti u 17
17:18 Crno-bijeli svijet
18:16 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Kralj lopova, američko-britansko-belgijsko-njemačko-francuski film
21:59 Dnevnik velikog Perice, serija
22:58 Dnevnik 3
23:37 Privedite osumnjičene, američko-njemački film
01:22 Amerikanci
02:01 Dnevnik 3
02:25 Lažljivo srce
03:08 Umorstva u Midsomeru
04:36 Dnevnik 2
05:24 I to je Hrvatska: Klis
05:38 Skica za portret
05:48 Dajem ti život

05:28 Kultura s nogu
05:53 Regionalni dnevnik
06:22 Juhuhu
10:12 Italija puna strasti: Umbrija,
11:06 Tajni život kućnih pomoćnica, američko-indijsko-arapski film
13:32 Nadia, francuski film
15:05 Zavolite svoj dom i vrt uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:28 Puls: Timaritellj, dokumentarna reportaža
16:47 Grad divljine: Otoci, dokumentarna serija
17:37 Slatka kuharica
18:06 Puls: Unutarnji glas, dokumentarna reportaža

18:17 Cesarica - HIT srpnja
18:23 Stipe u gostima
20:05 Arabija s Levisonom Woodom: Prazna četvrt, dokumentarna serija
21:00 5.com s Danielom: Emilija Kokić i Marin Čilić, zabavni talk show
22:00 Preljub
00:00 Zašto mrzimo: Tribalizam
00:45 Graham Norton i gosti
01:34 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
21.8.2021.**

06:48 Klasika mundi: Svečanost glazbe iz antičkog rimskog kazališta u Orangeu, 1. dio
08:02 Fort Defiance, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Heroine domovinskog rata, dokumentarna serija
13:21 Europska ekspedicija: Rođenje kontinenta
14:16 Prizma, multinacionalni magazin
15:05 Politika ljubavi, američki film
16:30 Puls: Post festum, dokumentarna reportaža
17:00 Vijesti u 17
17:19 Manjinski mozaik: Boje su u nama
17:41 Ljepom našom: Selnica
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Lav, britansko-australsko-američki film
22:05 Loto 7 - izvještaj
22:11 Dnevnik velikog Perice, serija
23:08 Dnevnik 3
23:42 Završnica, američki film
01:37 Fort Defiance, američki film
02:56 Dnevnik 3
03:11 Vijesti iz kulture
03:19 Ljepom našom: Selnica
04:25 Politika ljubavi, američki film
05:50 Dnevnik 2

06:38 Skica za portret
06:52 Heroine domovinskog rata, dokumentarna serija

05:58 Regionalni dnevnik
06:41 Juhuhu
10:48 Arabija s Levisonom Woodom: Prazna četvrt, dokumentarna serija
11:44 Vrtlarica
12:13 Život u parku
13:04 Lidijina kuhinja
13:32 Poslovni plan
14:03 Inspektor Montalbano
16:00 Regionalni dnevnik
16:28 Udomi me, dokumentarna serija
16:54 Puls: Zagorska bajka, dokumentarna reportaža
17:09 Napoleonova ostavljena ljubav: Joséphine de Beauharnais, francuska carica, dokumentarna serija
18:06 Ludi za Makedonijom, dokumentarna serija
19:03 Alvin i vjeverice
20:05 Arabija s Levisonom Woodom: Doline iz davnina, dokumentarna serija
21:00 24. Večeri dalmatinske šansone - večer novih skladbi, Šibenik 2021.
23:04 Ja sam Jackie O., dokumentarna serija
00:25 24. Večeri dalmatinske šansone - proglašenje pobjednika, uključeno u prijenos
00:58 Zašto mrzimo: Podrijetlo
01:43 Graham Norton i gosti
02:32 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
22.8.2021.**

08:05 Dugo toplo ljeto, film
10:00 Sv. Petar u Šumi: Misa, prijenos
11:06 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:31 Plodovi zemlje
13:28 Pula: More
14:00 Bajkovita Hrvatska: Poreč - Jama Baredine
14:11 Kolaži o laži: Teorije zavjere, serija

15:11 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
16:04 Mir i dobro
16:34 Bajkovita Hrvatska: Lubenice - Otok Cres
17:00 Vijesti u 17
17:18 Puls: Žena za sva vremena
17:34 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 turizam.hrt
20:40 Udomi me
21:06 Loto 6 - izvještaj
21:10 Mračne tajne čokolade, dokumentarna serija
22:11 Dnevnik 3
22:46 Neobični planet: Bijeg, dokumentarna serija
23:35 Dugo toplo ljeto, film
01:28 Kolaži o laži: Teorije zavjere
02:20 Dnevnik 3
02:43 Volim Hrvatsku
03:57 Mir i dobro
04:27 Dnevnik 2
05:16 Skica za portret
05:31 Bajkovita Hrvatska: Poreč - Jama Baredine
05:37 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:38 Vera
11:13 Arabija s Levisonom Woodom: Doline iz davnina, dokumentarna serija
12:08 Najbolji britanski amaterski kuhari
13:08 Prijestolnice slatkog života
13:38 Santee, američki film
15:08 Poldark
16:03 U potrazi za Markom Polom, dokumentarna serija
17:00 Barban: Trka na prstenac, prijenos
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Jadnici, serija
21:00 Planet majmuna, film
22:45 Milijarde
23:35 Zašto mrzimo: Sredstva i taktika, dokumentarna serija
00:25 Graham Norton i gosti
01:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
23.8.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 65+, dokumentarna serija
11:35 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:18 Klimatske promjene: Činjenice, dokumentarna serija
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Sedam svjetova jedan planet
21:03 What's up America, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:23 Amerikanci
00:13 Klimatske promjene: Činjenice, dokumentarna serija
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
02:06 Lažljivo srce
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
09:48 Godina čitanja
09:49 Šareni lonac
09:59 Pjesmica Vodice u bočice
10:01 Vlak dinosaura
10:28 Pjesmica Pusa
10:29 Godina čitanja
11:00 Mračne tajne čokolade, dokumentarna serija
11:50 Santee, američki film
13:35 Zakon privlačnosti, američki film
15:05 Zavolite svoj dom i vrt uz Alana Titchmarsha
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Grad divljine: Život u šumi, dokumentarna serija
17:30 Puls: , dokumentarna reportaža
17:45 Slatka kuharica
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut
19:00 Alvin i vjeverice
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Dobra borba
21:00 Program, britansko-

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

francuski film
22:45 Veronika Decides to
Die, američki film
00:30 Zakon privlačnosti,
američki film
01:50 Noćni glazbeni
program

UTORAK 24.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Hrvatska moj izbor:
Bernarda i Vladimir
11:35 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
7:00 Vijesti u 17
17:18 Klimatske promjene:
Činjenice, dokumentarni film
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Sedam svjetova
jedan planet
21:03 Fiume crno - crveno
Rijeka, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:23 Amerikanci
00:13 Klimatske promjene:
Činjenice, dokumentarni film
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
02:06 Lažljivo srce
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2

05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Sedam svjetova
jedan planet
11:50 Program, britansko-
francuski film
13:00 Paraolimpijske igre
Tokio - prijenos otvaranja
13:35 Pas anđeo, film
15:05 Monty Don
predstavlja japanske vrtove:
Proljeće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Prerija - Skrivena
divljina Sjeverne Amerike
17:35 Slatka kuharica
18:10 Stipe u gostima
19:00 Alvin i vjevice
20:05 Dobra borba
21:00 Dobro rečeno, film
22:35 Lovci na ubojice,
britansko-finsko-američko-
njemački film
00:20 Pas anđeo, film
01:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 25.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:07 Globalna Hrvatska HTV
11:47 Trenutak za sjećanje:
Tudman na Baniji 5:41
12:00 Dnevnik 1

12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Trenutak za sjećanje:
Napad na Vukovar 3:29
15:00 Umorstva u
Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:18 Vlakom kroz Kinu
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Fiume crno - crveno
Rijeka, dokumentarna serija
21:02 Loto 7 - izvještaj
21:03 Crkva svetog Vlaho -
Dubrovnik
21:30 Zatvaranje 72.
Dubrovačkih ljetnih igara
- emisija o dodjeli nagrade
Orlando
21:55 Zatvaranje 72.
Dubrovačkih ljetnih igara
- Diana Damrau, Nicolas
Testé i Roko Radovan uz
Simfonijski orkestar HRT-a
pod ravnanjem Ivana
Repušića, prijenos
23:28 Dnevnik 3
00:01 Amerikanci
00:51 Vlakom kroz Kinu
01:41 Dnevnik 3
02:04 Lažljivo srce
02:49 Umorstva u Midsomeru
04:24 Dnevnik 2
05:12 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:00 Dinastije: Čimpanza,

dokumentarna serija
11:00 Sedam svjetova
jedan planet
11:50 Dobro rečeno, film
13:35 Nezaboravno ljeto,
američki film
15:05 Monty Don
predstavlja japanske vrtove:
Jesen, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Spašavanje
čimpanzica: Čuda se
događaju
17:35 Slatka kuharica
18:10 Stipe u gostima
20:40 Nogomet, Liga
prvaka: emisija
20:50 Nogomet, Liga
prvaka: play off - uzvrat:
Dinamo - Sheriff, prijenos
22:55 Nogomet, Liga
prvaka: emisija
23:20 Istok, film
01:15 Nezaboravno ljeto

ČETVRTAK 26.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Velika je čika Šime
grana, emisija pučke i
predajne kulture
11:35 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Trenutak za sjećanje:
Napad na Vrliku
15:01 Umorstva u Midsomeru
16:36 Bajkovita Hrvatska

17:00 Vijesti u 17
17:18 Vlakom kroz Kinu
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:03 Fiume crno - crveno
Rijeka, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:23 Amerikanci
00:13 Vlakom kroz Kinu
01:03 Dr. Oz
01:43 Dnevnik 3
02:06 Lažljivo srce
02:51 Umorstva u Midsomeru
04:26 Dnevnik 2
05:14 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
11:50 Pleši sa mnom, film
13:25 Kuhanje s ljubavlju,
američko-kanadski film
14:55 Šume našeg planeta
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Spašavanje
čimpanzica: Prijelomna
točka, dokumentarna serija
17:35 Slatka kuharica
18:10 Stipe u gostima
19:00 Alvin i vjevice
20:05 Dobra borba
21:00 Pod sumnjom,
američko-francuski film
22:50 Prijeteća čistina,
američko-njemački film
00:25 Kuhanje s ljubavlju,
američko-kanadski film
01:50 Noćni glazbeni
program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Slučajno ispunjenje

Pazi što želiš, jer će ti se možda ispuniti se polako pretvara u pazi što želiš, sigurno se ostvaruje. Na nedavnom popisu želja mi je bila želja da idem sama na putovanje, kao i želja da sa mamom otputujem negdje. E sad, da budem iskrena, nije se dogodilo baš tako ali se dogodilo i tako. Prilično je čudno što sam išla sama na more, a i nisam baš tako. Čudno i gotovo nemoguće. Dalje je čudno i da sam išla s mamom na putovanje, a baš i nisam. Međutim, to je bio slučaj.

Istru dugo nisam vidjela, i kada su moji izjavili da će ići u Umag kod familije, odmah su mi silne kombinacije počele letjeti glavom. U Umagu nisam bila sigurno desetak godina i prilično mi je počeo nedostajati. I Umag i cijela Istra. Jedino što sam morala ispoštovati su bili datumi za veslanje i Neretvu i do tada sam imala desetak dana. Znači, imala sam vremena otići u Istru.

Umag je gdje je nekad bio

Ne znam jeste li nekad toliko voljeli plažu da ste joj se uvijek vraćali. Ja i moja obitelj ustrajno ne odustajemo od plaže Zlatorog i u svim fantazijama ili bijegovima, kad se u glavi pokušavam odvojiti od svakodnevice, sjednem na tu plažu i pogledam more. Ovog ljeta smo se konačno ponovno sreli i ljubav je ista kao i prije. Ako volite prostranstva, stijene, dovoljno prostora za sve, ovo je plaža za vas. I uvijek se dogodi nešto lijepo. Posebnost koju mi je donijela ove godine bila je prilika da provedem nekoliko divnih dana s mamom. Dugo sam željela otići s njom na izlet i prilike se uopće ne događaju. Zato je ova još posebnija. Dala nam je valove, božanske susrete, zalaske sunca, razgovore, šutnju i zahvalnost.

S rancem na leđima

Nakon nekoliko dana u Umagu došlo je vrijeme za nastavak. Poreč, koji je trebao biti sljedeća destinaci-

ja, ispao je iz kombinacije zbog nekih nepredviđenih događaja, no zato je Pula sve nadoknadila. Provela sam par dana u Puli s prijateljima iz Sombora i sve što sam uspjela otkriti i vidjeti bilo je za svaku preporuku. Izdvajam veličanstvenu Premanturu i Fratarski otok. Premantura je malo mjesto na jugu istarskog poluotoka, južno je rt Kamenjak, a istočno Medulinski zaljev s mnogo malih nenaseljenih otoka. Plaže su božanstvene, šljunčane i stjenovite, a među najpoznatijim plažama su Rt Kamenjak, Pješćana uvala, Stupce, Munte. S Premanture je moguće posjetiti brojne otoke, a plavo-zelena boja ovdje ima posebnu nijansu. Mogućnosti za avanturu su brojne, a najviše smo uživali veslajući, sada vrlo popularne SUP -ove, ili kako volimo reći, daskice. Otočić koji smo osvojili bio je jedan od najljepših dojmova i nikada neću zaboraviti kako mi je prijateljica rekla da ne zna kako ću to opisati, ali da je bolje da se potrudim prenijeti ovu ljepotu. Bajku, prizore i zalazak sunca koje smo imali na Premanturi nemoguće je prenijeti. Nikad nisam videla ništa bolje, a o tome svjedoče spontani pljesak koji se razlijegao plažom kad je sunce zašlo s pozornice.

I da ne zaboravim tartufe i tu ljubav iz prvog pokušaja. Ne znam što smo dosad čekali, ali drago mi je da smo se upoznali i sigurna sam da ću se okušati u nekoj akciji s tartufima i odgovoriti na neki takav event.

Prođe par dana kao da vam ih je netko ukrao iz džepa dok ste vi zadovoljno i bezbrižno zviždali. Mene je put zvao dalje i trebalo se spustiti u Dalmaciju i tu dionicu prijeći u autobusu. Imala sam mali strah od najavljenih jedanaest sati, i malo više, putovanja ali je to bilo sve samo ne opravdavanje tog straha. Autobus je od Pule do Ploča vozio uz samu obalu, a u mom danu su se smjenjivali putnici s raznih strana, s različitim pričama, a o prizorima da ne govorim. Najljepše primorje je tog dana plesalo samo za mene, a o tom putu, usputnim stanicama i svemu što me je dočekalo u Pločama, na Ušću Neretve i okolnim izletima, nastaviti ću u narednom broju jer zaslužuju posebnu pažnju.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600 RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici (oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

PROMOCIJA KNJIGE

Vinijete Bola

Nevene Mlinko

utorak, 24. 8. u 19 sati
HKC „Bunjevačko kolo”
Subotica

Sudjeluju:
Nevena Mlinko, autorica
Klara Dulić Ševčić, urednica knjige
Nela Skenderović, moderatorica
Duo libri, glazbenici

mh

Matica hrvatska Subotica